

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Møteinnkalling

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Møtedato: 22.06.2023 kl. 16:00
Møtested: Stavanger bispedømmekontor
Arkivsak: 19/04931

Mulige forfall meldes snarest til Gunnar Rønnestad, gr575@kirken.no.

, 20.06.2023

Liv Heidrun Skaar Heskestad
Leder

Gunnar Rønnestad
Sekretær

Saksliste

Godkjenning av innkalling og saksliste

28/23 Saksliste Stavanger bispedømmeråd 2020-2023 22.06.2023 3

Tilsettingssaker

29/23 Tilsetting av sokneprest i Haugaland prosti med Skjold sokn, Vats sokn og Vikebygd sokn som tjenestesteder 5

30/23 Tilsetting av prostiprest i Haugaland prosti 6

31/23 Tilsetting av prest under utdanning i Ryfylke prosti med Sand og Suldal sokn som tjenestested@Tilsetting av prest under utdanning i Ryfylke prosti med Sand sokn og Suldal sokn som tjenestesteder 7

Saker til behandling

32/23 Endring av navn på Ganddalen sokn i Sandnes prosti 8

33/23 Høring om liturgisk ordning for askeonsdag 18

34/23 Handlingsplan - Mer himmel på en truet jord 32

35/23 Utlysing og tildeling av prosjektmidler 2023 41

36/23 Behandling av søknad om tilskudd 44

37/23 Fastsetting av møtedatoer for Stavanger bispedømmeråd for år 2024 45

38/23 Drøfting av sakene til Kirkemøtet 2023 46

Orienteringssaker

39/23 Stiftsdirektørens rapport juni 2023 47

40/23 Innspill fra samrådsmøte i Stavanger bispedømme 22.03.2023 53

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Møteinnkalling Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Møtedato: 22.06.2023 kl. 16:00
Møtested: Stavanger bispedømmekontor
Arkivsak: 19/04931

SAKSLISTE

Godkjenning av innkalling og saksliste

Godkjenning av innkalling og saksliste

28/23 17/02948-94 Forslag til vedtak:
Innkalling og saksliste godkjennes.

Tilsetningssaker

29/23 23/00816-3 Tilsetting av sokneprest i Haugaland prosti med Skjold sokn, Vats sokn og Vikebygd sokn som tjenestesteder - Unntatt etter offentlighetsloven Offl. § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13 1. ledd nr. 1

30/23 23/01987-4 Tilsetting av prostiprest i Haugaland prosti - Unntatt etter offentlighetsloven Offl. § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13 1. ledd nr. 1

31/23 23/01988-4 Tilsetting av prest under utdanning i Ryfylke prosti med Sand sokn og Suldal sokn som tjenestesteder - Unntatt etter offentlighetsloven Offl. § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13 1. ledd nr. 1

Saker til behandling

32/23 23/01456-2 Endring av navn på Ganddalen sokn i Sandnes prosti

33/23 23/01570-2 Høring om liturgisk ordning for askeonsdag

34/23 23/02266-1 Handlingsplan - Mer himmel på en truet jord

35/23 23/02361-1 Utlysning og tildeling av prosjektmidler 2023

36/23 22/04586-2 Behandling av søknad om tilskudd - Unntatt etter offentlighetsloven Offl. § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13 1. ledd nr. 2

37/23 17/02948-90 Fastsetting av møtedatoer for Stavanger bispedømmeråd for år 2024

38/23 17/02948-91 Drøfting av sakene til Kirkemøtet 2023

Orienteringssaker

39/23	17/02948-92	Stiftsdirektørens rapport juni 2023
40/23	23/01401-2	Innspill fra samrådsmøte i Stavanger bispedømme 22.03.2023

Liv Heidrun Skaar Heskestad
Leder

Dette punktet på sakslisten er unntatt offentlighet.

Dette punktet på sakslisten er unntatt offentlighet.

Dette punktet på sakslisten er unntatt offentlighet.

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Gunnar Rønnestad	423	23/01456-2	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
	Stavanger bispedømmeråd 2020-2023	22.06.2023

Endring av navn på Ganddalen sokn i Sandnes prosti

Vedlegg:

Navn på et nytt sokn i Ganddalen i Sandnes kommune (L)(15749)

Iverksetting av vedtak om utskillelse av Ganddalen sokn fra Gand sokn

Vedtak om Ganddalen som nytt sokn

Søknad til Stavanger bispedømmeråd om navneendring Ganddal menighet.pdf

Saksorientering

Den 11.06.2014 gjorde Stavanger bispedømmeråd vedtak om å skille ut Ganddalen sokn fra Gand sokn. Vedtaket kunne ikke iverksettes før det forelå bindende vedtak om at det vil bli reist soknekirke i det nye soknet innen fem år.

I vedtaket fra 11.06.2014 stod følgende i pkt. 2:

Det nye soknet får navnet «Gaddalen sokn».

I møte 15.12.2022 gjorde Stavanger bispedømmeråd vedtak om iverksetting av vedtak om utskillelse av Ganddalen sokn fra Gand sokn.

Den 22.03.2023 mottok Stavanger bispedømmeråd brev fra Gand menighetsråd der det bl.a. står følgende:

Gand menighetsråd ber Stavanger bispedømmeråd om å behandle saken om endring av navn på Ganddalen/Ganddal menighet – hvor også det nye soknet vil hete Ganddal sokn, og kirken som skal bygges vil hete Ganddal kirke. Saken ble behandlet i menighetsmøtet søndag 26. mars i Gand kirke, der det ikke kom noen protester mot forslaget til vedtak.

Fra Menighetsmøtet i Gand 26. mars kl.12.30: Sak 04/2023 Endre navn fra Ganddalen menighet til Ganddal menighet.

Det er kommet forslag fra Ganddalen Menighetsutvalg om å endre navn på menigheten fra Ganddalen til Ganddal. Følgelig vil vi få Ganddal sokn og Ganddal kirke. Dermed stemmer navnet på sokn og kirke overens med navnet på bydelen, slik det er for de fleste andre bydeler i Sandnes prosti.

Forslag til vedtak: Menighetsmøtet vedtar å endre navnet på Ganddalen menighet til Ganddal menighet, og at det fremover blir referert til Ganddal sokn og Ganddal kirke.

Vedtak: Menighetsmøtet vedtar å endre navnet på Ganddalen menighet til Ganddal menighet, og at det fremover blir referert til Ganddal sokn og Ganddal kirke.

Stednavntjenesten på Vestlandet uttalte følende om navn på det nye soknet i brev av 23.mai 2014:

Navn på et nytt sokn i Ganddalen i Sandnes kommune

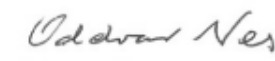
Vi viser til et brev som Stavanger bispedømmeråd skrev til Stedsnavntjenesten på Vestlandet 12. februar i år.

I saksdokumentene som fulgte brevet fra bispedømmekontoret, er både *Ganddalen* og *Ganddal* nevnt som aktuell primærnavnform. Det er solid støtte i den muntlige navnetradisjonen for å skrive navnet på selve dalføret med bestemt artikkel. Dette gjør det tilrådelig å også skrive *Ganddalen sokn* og *Ganddalen kirke*. (Av en eller annen grunn er dalnavnet ikke registrert i Sentralt stedsnavnregister, SSR. Det tilhørende tettstedsnavnet er registrert med skrivemåten *Ganddal* som godkjent (ikke vedtatt) form.)

Vi tilrår vanligvis at sokn og kirker får navn etter de gårdene der kirkene ligger (eller skal bygges). Den nye kirken i Ganddalen skal etter planen bygges på gården Sørbo, men nå finnes det fra før en kirke i Rennesøy som bærer navnet *Sørbo krk*.

Med hilsen fra

Ole Jørgen Johannessen
stedsnavnkonsulent

Oddvar Nes
stedsnavnkonsulent

Kjell Erik Steinbru
rådgiver / sekretær

Gand menighetsråd søkte i sin tid om at det nye soknet skulle få navnet «Ganddalen sokn». Når nå Gand menighetsråd søker om å få endret navnet til «Ganddal sokn», ligger det til rette for å navn på det nye soknet.

Forslag til vedtak

Stavanger bispedømmeråds vedtak av 15.12.2022 endres slik at det nye soknet som skilles ut fra Gand sokn fra 01.01.2024 får navnet Ganddal sokn.

Til Stavanger bispedømmeråd

27/03/23

SØKNAD OM ENDRING AV NAVN PÅ SOKN, MENIGHET OG KIRKE

Gand menighetsråd har i vinter behandlet en sak i forbindelse med soknedeling, der Ganddalen menighetsutvalg har bedt om å endre menighetens navn fra «Ganddalen» til «Ganddal». Menighetsrådet støttet denne forespørselen, og bragte det videre til et menighetsmøte.

Bispedømmerådet kan vedta å endre navnet på det nye soknet, etter søknad fra menighetsrådet - etter behandling i menighetsmøtet. Det må være sammenheng mellom navn på soknet og nytt kirkebygg.

Gand menighetsråd ber Stavanger bispedømmeråd om å behandle saken om endring av navn på Ganddalen/Ganddal menighet – hvor også det nye soknet vil hete Ganddal sokn, og kirken som skal bygges vil hete Ganddal kirke.

Saken ble behandlet i menighetsmøtet søndag 26. mars i Gand kirke, der det ikke kom noen protester mot forslaget til vedtak.

Fra Menighetsmøtet i Gand 26. mars kl.12.30:**Sak 04/2023 Endre navn fra Ganddalen menighet til Ganddal menighet**

Det er kommet forslag fra Ganddalen Menighetsutvalg om å endre navn på menigheten fra Ganddalen til Ganddal. Følgelig vil vi få Ganddal sokn og Ganddal kirke. Dermed stemmer navnet på sokn og kirke overens med navnet på bydelen, slik det er for de fleste andre bydeler i Sandnes prosti.

Forslag til vedtak: Menighetsmøtet vedtar å endre navnet på Ganddalen menighet til Ganddal menighet, og at det fremover blir referert til Ganddal sokn og Ganddal kirke.

Vedtak: Menighetsmøtet vedtar å endre navnet på Ganddalen menighet til Ganddal menighet, og at det fremover blir referert til Ganddal sokn og Ganddal kirke.

Mvh

Arve Oftedal
Menighetsrådsleder

og

Hanne Bolstad
Daglig leder

Fra: Gunnar Rønnestad
Sendt: mandag 2. januar 2023 12:34
Til: Andreas E. Eidsaa Jr.; Hanne Bolstad
Kopi: Tom Krager; Margreta Vik Stokke
Emne: Vedtak om Ganddalen som nytt sokn

Oppfølgingsflagg: Følg opp
Status for flagg: Flagget

Hei

I møte 15.12.2022 gjorde Stavanger bispedømmeråd følgende vedtak:

Stavanger bispedømmeråds vedtak av 11.06.2014 iverksettes fra 01.01.2024 slik at:

1. *Stavanger bispedømmeråd skiller ut fra Gand sokn et nytt sokn som består av følgende grunnkretser:*

*501 Skjæveland
502 Leitet
503 Ganddal
504 Åse
505 Lundehaugen
506 Stokkeland
507 Sørbo*

2. *Det nye soknet får navnet «Gaddalen sokn».*

Kirkevalget 2023 for det nye Gaddalen sokn gjennomføres som om inndelingsendringen er iverksatt.

Gand menighetsråd er valgstyre for menighetsrådsvalget, og oppretter nominasjonskomité og stemmestyrer for det nye Gaddalen sokn.

For perioden 1. november-31. desember 2023 skal det nyvalgte menighetsrådet for Gandalen sokn, så langt det er nødvendig, forberede og gjennomføre inndelingsendringen. Videre gis det nyvalgte menighetsrådet for Gaddalen sokn myndighet til å gjøre vedtak som ellers ville ha blitt gjort av Gand menighetsråd.

Vi vil i nær framtid sende ut brev med orientering om vedtaket til aktuelle organer og instanser.

I bispedømmerådsmøtet gav rådet to føringer som administrasjonen ble bedt om å følge opp:

1. Så snart som mulig bør navnevalget for det nye soknet tas opp til ny vurdering. Bruken av «-en» i «Gaddalen» bør ikke sette seg, og det nye kirkebygget bør ikke kalles Gaddalen kirke.
2. Det bør gjøres noe med soknegrensene i Sandnes slik at grensene blir hensiktsmessige, og samsvarer med dagens bosetting og kommunikasjon/ferdselsårer. Dette vil gjøre det nødvendig med justeringer av selve grunnkretsene i kommunen. Det er Statens kartverk som kan endre på grunnkretsene. Dette vil kreve et samarbeid med kommunen ettersom grunnkretsene også brukes til kommunale inndelinger, f.eks. valgkretser ved offentlige valg.

Oppfølgingen av disse to punktene hører inn under soknets organer, dvs. menighetsråd og fellesråd.
Vi kan gjerne snakkes om veien videre for dette.

Med vennlig hilsen

Gunnar Rønnestad

Assisterende stiftsdirektør
Stavanger bispedømme
+47 90 19 63 89

DEN NORSKE KIRKE

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Gunnar Rønnestad	423	19/01827-6	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
64/22	Stavanger bispedømmeråd 2020-2023	15.12.2022

Iverksetting av vedtak om utskillelse av Ganddalen sokn fra Gand sokn

Vedlegg:

Orientering om vedtak vedrørende grenseregulering mellom Ganddalen sokn og Gand sokn i Sandnes kommune (L)(21241)

Navn på et nytt sokn i Ganddalen i Sandnes kommune (L)(15749)

Utskillelse av nytt sokn fra Gand sokn (L)(18467).pdf

Deling av Gand sokn Stavanger BDR

Oppsummering fra arbeidsgruppen for deling av Gand sogn

Protokoll Sandnes kirkelige fellesråd 19.10.22

Saksorientering

1. Iverksetting av vedtak om soknedeling

Den 11.06.2014 gjorde Stavanger bispedømmeråd vedtak om å skille ut Ganddalen sokn fra Gand sokn. Vedtaket kunne ikke iverksettes før det forelå bindende vedtak om at det vil bli reist soknekirke i det nye soknet innen fem år. Bakgrunnen for vedtaket beskrives i vedlagt saksframlegg til saken.

Vedtaket fra 11.06.2014 lyder som følger:

1. *Stavanger bispedømmeråd skiller ut fra Gand sokn et nytt sokn som består av følgende grunnkretser:*

501 Skjæveland

502 Leitet

503 Ganddal

504 Åse

505 Lundehaugen

506 Stokkeland

507 Sørbo

2. *Det nye soknet får navnet «Ganddalen sokn».*
3. *Stavanger bispedømmeråd vil gjøre vedtak om iverksettelse av utskillelsesvedtaket (jf. pkt. 1 og 2) når det foreligger bindende vedtak i Sandnes kommune og Sandnes kirkelige fellesråd som sikrer at det vil bli reist soknekirke i nye Ganddalen sokn innen fem år, jf. kirkeloven § 17 annet ledd.*

4. Vedtaket er gjort i medhold av bestemmelsene i «Delegasjon av myndighet til å foreta enkelte endringer i sokneinndelingen og til å treffe visse endringer i sokneinndelingen og til å treffe visse bestemmelser om kirkebokføring», fastsatt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 19.juli 1996 med hjemmel i kgl.res. av 7.juni 1996.

Siden 2014 har det blitt arbeidet med å få finansiert et kirkebygg i Ganddalen, slik at vedtaket om utskillelse av nytt sokn kunne iverksettes. I vedlagt brev av 02.11.2022 fra Sandnes kirkelige fellesråd skriver kirkevergen følgende:

Det ble bevilget 50 millioner kr i fjorårets budsjett I Sandnes kommune til ny kirke på avsatt kirketomt i Jonastunet på Sørbø. Kommunedirektøren bekrefter dette i årets budsjett ved at det så langt er avsatt 50 millioner kroner pluss dekning av innleie av bydelslokaler, i likhet med hva kommunen har gjort i Østerhus Arena. Planlagt ferdigstillelse av kirke er høsten 2024/våren 2025. Jonastunet Boas har planlagt byggestart i 2024 for å kunne bygge sammen innkjørsel til parkeringskjeller til kirken gjennom kjelleren til Boas. Kommunedirektør legger også til grunn at det skal gis støtte til stillinger i det nye soknet i henhold til Trossamfunnsloven.

Vi jobber nå med å ferdigstille dokumentene for å kunne lyse ut byggeprosjektet i starten av desember.

Det kan ut fra dette legges til grunn at vilkåret om kirkebygg innen fem år er innfridd og at det vil bli reist soknekirke i nye Ganddalen sokn innen fem år, slik at vedtaket fra 11.06.2014 nå kan iverksettes.

2. Fordeling av ressurser

I § 2 nr. 3 i skrevet «Avgjørelsesmyndighet i saker om kirkelig inndeling», fastsatt av Kirkerådet 4. desember 2020, står følgende:

Ved deling av sokn som innebærer et økonomisk oppgjør mellom flere sokn, forutsettes det at økonomiske og administrative konsekvenser avklares nærmere før bispedømmerrådet treffer vedtak.

I vedlagt brev av 02.11.2022 fra Sandnes kirkelige fellesråd skriver kirkevergen følgende:

Representanter fra Gand sokn og Ganddalen menighetsutvalg anbefaler å legge følgende til grunn som et utgangspunkt for fordeling av ansatt-ressurser: Det er foretatt en beregning med prosentvis fordeling av ressursene basert på hvor medlemmene i soknet er bosatt. Ut fra denne beregningen så vil nye Ganddalen sokn få en prosentandel av ressursene på 35 %, og 65 % vil forbli i Gand sokn inkludert Julebygda. Dette gjelder stillinger som er finansiert med midler fra fellesråd, Stavanger bispedømme og trosopplæringsmidler. Ut fra dette grunnlaget vil de to soknene foreta en fordeling fram mot 1.1.24 hvor man hensyntar funksjonelle stillingsstørrelser og menneskelige ressurser. Ved nye tilskudd fra Sandnes kommune til stillinger vil dette også inngå i det totale grunnlaget for fordelingen basert på samme fordelingsnøkkel. Menighetsfinansierte stillinger holdes utenfor fordelingsnøkkel.

Gaddalen menighet tar med seg sitt resultat og sine disposisjon-konti.

Det kan legges til grunn at det økonomiske oppgjøret er tilstrekkelig avklart, slik at bispedømmerrådet kan treffe vedtak om inndelingsendringen.

3. Valg av menighetsråd for det nye soknet

I § 2 nr. 2 i skrevet «Avgjørelsesmyndighet i saker om kirkelig inndeling», fastsatt av Kirkerådet 4. desember 2020, står følgende:

Kirkerådet treffer etter kirkeordningen § 3 fjerde ledd de bestemmelser som er nødvendige for gjennomføring av inndelingsendringer og foretar samtidig de nødvendige lempinger i anvendelsen av kirkeordningen. Kirkerådet delegerer myndigheten til å treffe bestemmelser som er nødvendige for å gjennomføre inndelingsendringer etter kirkeordningen § 3 fjerde ledd til bispedømmerådet i forbindelse med bispedømmerådets vedtak om inndelingsendringer.

Bispedømmerådet kan i medhold av denne bestemmelsen å treffe bestemmelser som er nødvendige for å gjennomføre inndelingsendringer. Derfor kan bispedømmerådet vedta nødvendige bestemmelser slik at det kan gjennomføres valg av menighetsråd for nye Ganddalen sokn.

Ettersom det skal gjennomføres kirkevalg i 2023, vil det være hensiktsmessig at vedtaket om utskillelse av Ganddalen sokn iverksettes fra med virkning 01.01.2024.

Selve kirkevalget for det nye Ganddalen sokn bør gjennomføres som om at endringene allerede har skjedd. Dette betyr at selv om sammenslåingen ikke skjer før 1. januar 2024, må det være to nominasjonskomiteer som nominerer hver sin liste for hvert sitt område/sokn. De som bor i de grunnkretsene som skal bli Ganddalen sokn, er da valgbare og har stemmerett i valget av menighetsråd i nye Ganddalen sokn, mens de som bor i den resterende delen av Gand sokn, er valgbare og har stemmerett i valget av menighetsråd i det «reduerte» Gand sokn. Gand menighetsråd bør være valgstyre for menighetsrådsvalget i nye Ganddalen sokn, og bør opprette nominasjonskomité og stemmestyre.

Valgperioden for de nyvalgte menighetsrådene starter 1. november. Det bør derfor gjøres et vedtak om funksjonene til menighetsrådet i perioden 1. november-31. desember 2023. Det nyvalgte menighetsrådet kan i denne perioden, så langt det er nødvendig, forberede og gjennomføre inndelingsendringen. Videre bør det nyvalgte menighetsrådet for Ganddalen sokn få myndighet til å gjøre vedtak som ellers ville ha blitt gjort av Gand menighetsråd.

Forslag til vedtak

Stavanger bispedømmeråds vedtak av 11.06.2014 iverksettes fra 01.01.2024 slik at:

1. Stavanger bispedømmeråd skiller ut fra Gand sokn et nytt sokn som består av følgende grunnkretser:

501 Skjæveland
502 Leitet
503 Ganddal
504 Åse
505 Lundehaugen
506 Stokkeland
507 Sørbø

2. Det nye soknet får navnet «Ganddalen sokn».

Kirkevalget 2023 for det nye Ganddalen sokn gjennomføres som om inndelingsendringen er iverksatt.

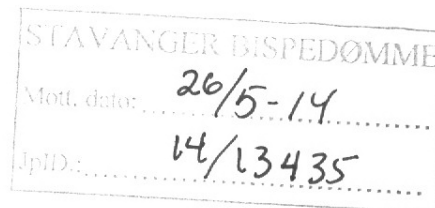
Gand menighetsråd er valgstyre for menighetsrådsvalget, og oppretter nominasjonskomité og stemmestyre for det nye Ganddalen sokn.

For perioden 1. november-31. desember 2023 skal det nyvalgte menighetsrådet for Ganddalen sokn, så langt det er nødvendig, forberede og gjennomføre inndelingsendringen.

Videre gis det nyvalgte menighetsrådet for Ganddalen sokn myndighet til å gjøre vedtak som ellers ville ha blitt gjort av Gand menighetsråd.

Stavanger bispedømmeråd
Lagårdsveien 44
4010 Stavanger

Ref.: 13/219-9 RMS

Vår ref.: 14/.....-2

Dato: 23. mai 2014

Navn på et nytt sokn i Ganddalen i Sandnes kommune

Vi viser til et brev som Stavanger bispedømmeråd skrev til Stedsnavntjenesten på Vestlandet 12. februar i år.

I saksdokumentene som fulgte brevet fra bispedømmekontoret, er både *Ganddalen* og *Ganddal* nevnt som aktuell primærnavnform. Det er solid støtte i den muntlige navnetradisjonen for å skrive navnet på selve dalføret med bestemt artikkel. Dette gjør det tilrådelig å også skrive *Ganddalen sokn* og *Ganddalen kirke*. (Av en eller annen grunn er dalnavnet ikke registrert i Sentralt stedsnavnregister, SSR. Det tilhørende tettstednavnet er registrert med skrivemåten *Ganddal* som godkjent (ikke vedtatt) form.)

Vi tilrår vanligvis at sokn og kirker får navn etter de gårdene der kirkene ligger (eller skal bygges). Den nye kirken i Ganddalen skal etter planen bygges på gården Sørbø, men nå finnes det fra før en kirke i Rennesøy som bærer navnet *Sørbø krk.*

Med hilsen fra

Ole-Morgen Johannessen
stedsnavnkonsulent

Oddvar Nes
stedsnavnkonsulent

Kjell Erik Steinbru
rådgiver / sekretær

Kopi til: Kartverket Stavanger, 3507 Hønefoss

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Geir Skårland	611	23/01570-2	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
	Stavanger bispedømmeråd 2020-2023	22.06.2023

Høring om liturgisk ordning for askeonsdag

Saksorientering

Kirkerådet har sendt forslag til liturgisk ordning for askeonsdag på høring. Høringsnotatet ligger ved saksdokumentet.

I det følgende gjengis høringsspørsmålene og forslag til høringssvar fra Stavanger biskop og bispedømmeråd.

1. Den liturgiske ordningen for Askeonsdag har mange valgfrie ledd. Er ordningen, slik den nå foreligger, tilstrekkelig fleksibel for å ivareta de lokale tradisjoner høringinstansen kjenner til?

Ja.

Vi har gitt proster i bispedømmet mulighet til å melde fra om lokale tradisjoner, evt. i samarbeid med aktuelle prester. Vi har ikke fått tilbakemelding og kjenner ikke til at ordningen vil skape utfordringer. Tvert imot kan ordningen gjøre det mulig for flere å markere askeonsdag.

2. Skriftlesninger

Ut over del II Ordet, er det på to steder i ordningen foreslått skriftlesninger. Dette gjelder punkt 4 Skriftlesning og punkt 15 Tekstlesning og stillhet. Begge steder er det mulig å velge andre tekster.

Når ordningen er vedtatt av Kirkemøtet, vil det foreligge en veiledning med forslag til alternative bibeltekster. Slik ordningen nå foreligger er følgende tekster foreslått som mulige alternativer på de to punktene:

a. Punkt 4: Skriftlesning

- Forkynneren 3,1-2; 4; 6-7; 11; 14a
- Jesaja 40,6-7
- Jesaja 58,5-7a

b. Punkt 15: Tekstlesning og stillhet

- Salme 139,11-18; 23
- Jesaja 60,1-2; 5a
- Salme 40,7
- Esekial 37,1-6

Har høringsinstansen forslag til alternative tekster til disse to punktene i ordningen?

Administrasjonen har ikke forslag til alternative tekster. Dersom bispedømmerrådet ønsker det, kan de oppgi tekster som legges til i høringssvaret.

3. Det mest særegne i ordningen for Askeonsdag er å finne i del III Bønn og asketegning. Har høringsinstansen kommentarer til innholdet i ordningens del III?

Det som skjer under asketegningen står i en viss kontrast til andre handlinger den enkelte deltar i i koret, for eksempel nattverd, dåp eller forbønn. Oftest kommer mennesker fram for å motta velsignelse.

På askeonsdag kommer deltakerne fram og får en påminning om at de er støv og skal vende tilbake til støvet. Dette er en svært gammel kirkelig tradisjon, som i vår kontekst kan oppleves overraskende og fremmed. Det kan være konstruktivt og tankevekkende, og ordene og det de formidler har bibelske kilder og er i samsvar med kristen tro.

Det kan likevel vurderes hvordan disse ordene vil virke om de står alene. For eksempel kan det vurderes om det bør tas inn i veiledningen at prekenen gjerne kan sette asketegningen inn i kontekst og bidra til tolkningen.

Det kan også vurderes om det bør legges til mulighet for bruk av skriftord som peker på oppstandelsesperspektivet etter asketegningen, gjerne sagt til menigheten, f.eks. Joh 8,12; Joh 11,25-26a eller eventuelt 1. Kor 15,47 og 49.

4. Har høringsinstansen andre kommentarer.

Stavanger biskop og bispedømmerråd takker for arbeidet med å utforme en liturgisk ordning for askeonsdag.

Forslag til vedtak

Stavanger bispedømmerråd vil sende svar på høringen om liturgisk ordning for askeonsdag i samsvar med saksframlegget, med de endringene som eventuelt kom fram i møtet.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet

Stavanger bispedømmeråd
Lagårdsveien 44

4010 STAVANGER

Dato: 30.03.2023

Vår ref: 23/01485-1

Deres ref:

Høring om liturgisk ordning for Askeonsdag

I tråd med regler for saksbehandling sender Kirkerådet med dette liturgisk ordning for Askeonsdag på høring.

Bispemøtet ba i februar 2022 om at det ble igangsatt liturgisak for å utarbeide en liturgi for Askeonsdag til bruk i Den norske kirke (BM 13/22). I mars samme år, vedtok Kirkerådet å be Nemnd for gudstjenesteliv om å utarbeide dette (KR 34/22).

Nemnd for gudstjenesteliv utarbeidet sitt forslag (NFG 18/22) og sendte dette over til Bispemøtet. Bispemøtet kom med sin uttalelse i februar 2023 (BM 6/23) og synspunktene fra Bispemøtet er innarbeidet i forslaget til liturgisk ordning for Askeonsdag. Kirkerådet behandlet ordningen i sitt møte i mars 2023 og vedtok å sende den på høring (KR 25/23).

Høringsinstansene bes svare på følgende:

1. Den liturgiske ordningen for Askeonsdag har mange valgfrie ledd. Er ordningen, slik den nå foreligger, tilstrekkelig fleksibel for å ivareta de lokale tradisjoner høringsinstansen kjenner til?
2. Ut over del II Ordet, er det på to steder i ordningen foreslått skriftlesninger. Dette gjelder punkt 4 Skriftlesning og punkt 15 Tekstlesning og stillhet. Begge steder er det mulig å velge andre tekster. Når ordningen er vedtatt av Kirkemøtet, vil det foreligge en veiledning med forslag til alternative bibeltekster. Slik ordningen nå foreligger er følgende tekster foreslått som mulige alternativer på de to punktene:
  - a. Punkt 4: Skriftlesning
    - Forkynneren 3,1-2; 4; 6-7; 11; 14a
    - Jesaja 40,6-7
    - Jesaja 58,5-7a
  - b. Punkt 15: Tekstlesning og stillhet
    - Salme 139,11-18; 23
    - Jesaja 60,1-2; 5a
    - Salme 40,7
    - Esekiel 37,1-6

Har høringsinstansen forslag til alternative tekster til disse to punktene i ordningen?

3. Det mest særegne i ordningen for Askeonsdag er å finne i del III Bønn og asketegning.

Har høringsinstansen kommentarer til innholdet i ordningens del III?

4. Har høringsinstansen andre kommentarer?

Høringsfrist er **fredag 30.juni 2023, og hørings svar sendes til post.kirkeradet@kirken.no**

Med vennlig hilsen

Ingrid Vad Nilsen
Direktør

Jan Christian Kielland
Avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Vedlegg:

Høringsdokument: Liturgisk ordning for askeonsdag

Mottakere:

Agder og Telemark bispedømmeråd	Postboks 208	4662 KRISTIANSAND S
Borg bispedømmeråd	Bjarne Aasgt. 9	1606 FREDRIKSTAD
Bjergvin bispedømmeråd	Postboks 1960	5817 BERGEN
Hamar bispedømmeråd	Postboks 172	2302 HAMAR
Nidaros bispedømmeråd	Kongsgårdsgata 1a, Erkebispegården	7013 TRONDHEIM
Nord-Hålogaland bispedømmeråd	Postboks 790	9258 TROMSØ
Oslo bispedømmeråd	Postboks 9307 Grønland	0135 OSLO
Stavanger bispedømmeråd	Lagårdsveien 44	4010 STAVANGER
Sør-Hålogaland bispedømmeråd	Tolder Holmers vei 11	8003 BODØ
Tunsberg bispedømmeråd	Postboks 10 Kaldnes	3119 TØNSBERG
Møre bispedømmeråd	Moldetrappa 1	6415 MOLDE
Hamar biskop	Postboks 172	2302 HAMAR
Preses i Bispemøtet	Postboks 799 Sentrum	0106 OSLO
Nidaros biskop	Kongsgårdsgata 1a, Erkebispegården	7013 TRONDHEIM
Oslo biskop	Postboks 9307 Grønland	0135 Oslo
Bjergvin biskop	Postboks 1960	5817 BERGEN
Nord-Hålogaland biskop	Postboks 790	9258 TROMSØ
Universitetet i Oslo - Det teologiske fakultet	Postboks 1023 Blindern	0315 OSLO
VID	Postboks 184	0319 OSLO

Møre biskop	Vinderen	
Agder og Telemark biskop	Moldetrappa 1	6415 MOLDE
	Postboks 208	4662
		KRISTIANSAND S
Stavanger biskop	Lagårdsveien 44	4010 STAVANGER
Tunsberg biskop	Postboks 10 Kaldnes	3119 TØNSBERG
Borg biskop	Bjarne Aasgt. 9	1606
		FREDRIKSTAD
MF vitenskapelig høyskole	Postboks 5144	0302 Oslo
	Majorstuen	
Sør-Hålogaland biskop	Tolder Holmers vei	8003 BODØ
	11	
Kirkelig Undervisningsforbund	Rådhusgata 1-3	0151 OSLO
Det Norske Diakonforbund	Rådhusgate 1-3	0151 OSLO
Den norske kirkes presteforening	Postboks 437	0103 OSLO
	Sentrum	
Fagforbundet teOLOgene	Boks 7003 St.	0130 OSLO
	Olavsplass	
NLA Høgskolen	Postboks 74	5812 BERGEN
	Sandviken	
KA Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter	Rådhusgaten 1-3	0151 OSLO
Creo		

DEN NORSKE KIRKE

HØRING: LITURGISK ORDNING FOR ASKEONSDAG

Askeonsdag

Liturgisk ordning for askeonsdag har mange *kan*-ledd, og kan også gjennomføres som en kort kveldsgudstjeneste.

Ordning for skriftemålgudstjeneste kan brukes i stedet for Ordning for askeonsdag.

I. Samling

1 | Forberedelse

Kirkerommet er åpent en stund før gudstjenesten, med anledning til stillhet, lystenning og bønn.

Klokkeringing

Her eller etter 3 Hilsen kan det være

Kort informasjon om dagens gudstjeneste ved medliturg eller liturg.

Kort stillhet

Tre klokkeslag

2 | Inngangssalme eller introitus

Som preludium kan det fremføres vokal- eller instrumentalmusikk som svarer til dagens karakter. Dette skjer normalt som forspill til salmen.

Det kan være prosesjon under preludiet/forspillet og/eller inngangssalmen. Prosesjonskors bæres først i prosesjonen. Lys, tekstbok, brød og vin kan også bæres inn.

Hvis brød og vin ikke er satt fram på et eget sidebord, eller på alteret før gudstjenesten, bæres det inn i prosesjonen og settes på sidebordet eller på alteret.

Menigheten står under prosesjon, Inngangssalme og Hilsen.

3 | Hilsen

L | Nåde være med dere og fred fra Gud, vår Far, og Herren Jesus Kristus.

eller

L | Vår Herre Jesu Kristi nåde, Guds kjærlighet og Den hellige ånds samfunn være med dere alle.

eller

L | I Faderens og (+) Sønnens og Den hellige ånds navn.

eller

L | I Faderens og (+) Sønnens og Den hellige ånds navn: Vår skaper, frigjører og livgiver.

Menigheten setter seg.

I den påfølgende innledningen kan liturgen nevne at gudstjenesten markerer begynnelsen på fastetiden, og er en invitasjon til å reflektere over eget liv og den sammenhengen vi er del av lokalt og globalt. Vi er kalt til å følge Jesus Kristus i bønn og handling.

4 | Skriftlesning

Her kan følge tekstlesning fra Forkynneren 3 eller annen egnet tekst, se *Veiledning for askeonsdag*.

Liturgen kan innlede tekstlesningen med følgende eller lignende ord, tilpasset valgt tekst:

ML/L | La oss høre hva Forkynneren skriver om livet:

Alt har sin tid,
det er en tid for alt
som skjer under himmelen:

en tid for å fødes, en tid for å dø,
en tid for å plante, en tid for å rykke opp,

en tid for å gråte, en tid for å le,
en tid for å sørge, en tid for å danse,

en tid for å lete, en tid for å miste,
en tid for å bevare, en tid for å kaste,

en tid for å rive i stykker, en tid for å sy sammen,
en tid for å tie, en tid for å tale.

Alt skapte han vakkert, hver ting til sin tid.
Ja, alle tider har han lagt i menneskenes hjerte.
Likevel kan ikke mennesket fatte det Gud har gjort
fra begynnelse til slutt.

Jeg skjønnte at alt Gud gjør,
står gjennom alle tider.
Ingen kan legge noe til,
og ingen kan trekke noe fra. **FORKYNNEREN 3, 1-2; 4; 6- 7; 11, 14A**

5 | Bønnerop KYRIE

Kyrie synges.

Musikken og teksten til gudstjenestens ordinarieledd hentes normalt fra Den norske kirkes fem godkjente serier. Se noter til musikken i Liturgisk musikk eller i Gudstjenestebok for Den norske kirke.

7 | Dagens bønn

ENTEN

L/ML | La oss alle be.

Barmhjertige Gud,
du kan sette oss fri fra synd og forgjengelighet.
Vi ber deg: Lær oss å holde faste slik du vil.

Gjør oss utholdende i bønn, trofaste i kjærlighet
og helhjertet i kamp for rettferd.
Gi verden håp ved Jesu Kristi kors,
han som med deg og Den hellige ånd lever og råder,
én sann Gud fra evighet til evighet.

A | Amen.

ELLER

Lokalt utformet bønn

II. Ordet

I gudstjenesten på Askeonsdag kan ledd 8 til 10 bortfalle. Menigheten står under evangelielesningen og sitter under de øvrige lesningene.

8 | Første lesning

Fra Det gamle testamentet.

ML | Det står skrevet i/hos ...

Lesningen avsluttes med:

ML | Slik lyder Herrens ord.

9 | Bibelsk salme/Salme

Det kan synges eller leses en bibelsk salme eller en annen salme, være korsang eller kort stillhet mellom lesningene. Se *Veiledning for askeonsdag* for tekstforslag. Dersom Salme 51, 8; 12-14 ikke brukes her, kan den brukes som syndsbekjennelse i Punkt 16.

10 | Andre lesning

Fra Det nye testamentet utenom evangeliene.

ML | Det står skrevet i/hos ...

Lesningen avsluttes med:

ML | Slik lyder Herrens ord.

11 | Evangelium

Evangelielesningen kan innledes med at det synges et ledd som innholdsmessig svarer til fastetiden, for eksempel: N13 926, 927, 928, 932, 939.

Det kan være evangelieprosesjon. Den som bærer boken, kan ledsages av lysbærere.

Evangelielesning

L/ML | Det står skrevet i evangeliet etter ...

Lesningen avsluttes med:

L/ML | Slik lyder det hellige evangelium.

Respons

Hallelujaomkvedet gjentas, eller det synges en kort salme eller et annet svarledd ved menighet eller kor.

12 | Preken

Predikanten preker over evangelieteksten eller en av de andre tekstene som er lest i gudstjenesten, gjerne den gammeltestamentlige teksten.

13 | Trosbekjennelse

Her kan trosbekjennelsen følge.

14 | Salme

III | Bønn og asketegning

Se *Veiledning for askeonsdag* for refleksjoner rundt asketegning, bl.a. hva liturgen må være oppmerksom på i forbindelse med berøring.

15 | Tekstlesning og stillhet

Her følger salme 139, 11-18; 23 eller annen egnet tekst, se *Veiledningen for askeonsdag*. Tekstlesning og stillhet tilpasses lokale forhold.

L/ML | Det står skrevet i Salmenes bok:

Jeg kan si: «La mørket skjule meg
og lyset omkring meg bli natt.»

Men mørket er ikke mørkt for deg,
natten er lys som dagen, mørket er som lyset.

For du har skapt mine nyrer,
du har vevd meg i mors liv.

Jeg takker deg for at jeg er så underfullt laget.
Underfulle er dine verk, det vet jeg godt.

Knoklene mine var ikke skjult for deg
da jeg ble laget på hemmelig vis og vevd dypt i jorden.

Dine øyne så meg da jeg var et foster.
Alle dager er skrevet opp i din bok,
de fikk form før én av dem var kommet.

Dine tanker, Gud, er dyrebare for meg,
summen av dem er ufattelig!

Teller jeg dem, er de talløse som sand,
blir jeg ferdig, er jeg ennå hos deg.

Ransak meg, Gud, og kjenn mitt hjerte,
prøv meg og kjenn mine tanker! **SALMENES BOK 139, 11-18; 23**

L | La oss i stillhet reflektere over vårt liv.

Stillhet

16 | Syndsbekjennelse

Syndsbekjennelsene fra Ordning for hovedgudstjeneste (alt. A-D), evt. salme 51, 8; 12-14 dersom denne ikke brukes andre steder i gudstjenesten.

17 | Bønnerop

ENTEN

Litani eller salme med kyrie-karakter fra Norsk salmebok (N13 980.1,2, 981, 982.1,2, 983.1,2, eller en egnet salme)

ELLER

L | Hellige Gud,

A | Hellige Gud, hellige sterke, hellige udødelige, miskunne deg.

18 | Bønn

L | La oss be.

Barmhjertige Gud,
du som formet oss av støv fra jorden,
gi at denne asken blir et tegn,

så vi vender om og følger deg,
du som reiser oss opp til det nye livet.

A | Amen.

19 | Asketegning

Liturgen gir en kort forklaring på hvordan asketegningen vil foregå, herunder at asken kan tegnes på den enkeltes panne eller hånd, og at den enkelte også kan tegne selv ved å ta aske på egen finger.

Liturgen avslutter forklaringen med ordene:

L | Kom og få askekorset tegnet.

Påtegningen kan skje i stillhet, eller liturgen kan si til den enkelte:

L | Menneske, husk at du er støv. Til støv skal du vende tilbake.

Under påtegningen kan det fremføres musikk og synges salmer.

Etter asketegningen kan liturgen si:

L | Gud sier: Jeg gir dere et nytt hjerte, og en ny ånd inni dere. Jeg tar steinhjertet ut av kroppen deres og gir dere et kjøtt hjerte i stedet. **ESEKIEL 36,26**

Dersom det ikke er nattverd i gudstjenesten, avsluttes dette leddet med Fadervår.

IV | Nattverd

Her kan følge nattverd etter Ordning for hovedgudstjeneste.

V | Sendelse

20 | Hilsen og Velsignelse

Her følger Hilsen og Velsignelse etter Ordning for hovedgudstjeneste.

L/ML | Herren være med dere.

M | Og med deg være Herren.

L/ML | Herren velsigne deg og bevare deg.

Herren la sitt ansikt lyse over deg og være deg nådig.

Herren løfte sitt åsyn på deg og gi deg fred.

M | Amen. Amen. Amen.

Dersom velsignelsen lyses uten en innledende dialog, kan liturgen si: Ta imot velsignelsen.

Tre ganger tre bøtteslag.

21 | Postludium/Utgangsprosesjon

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Geir Skårland	700	23/02266-1	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
	Stavanger bispedømmeråd 2020-2023	22.06.2023

Handlingsplan - Mer himmel på en truet jord

Vedlegg:

Vedtak KM 21 Mer himmel på en truet jord

Saksorientering

Innledning

I 2021 behandlet Kirkemøtet saken «Mer himmel på en truet jord» (Sak 15/21). Punkt 2 i vedtaket ber Kirkerådet og bispedømmerådene om å utarbeide konkrete handlingsplaner.

Stavanger bispedømmeråd startet et arbeid med dette i etterkant av Kirkemøtet. Samtidig ble vedtaket også fulgt opp nasjonalt. Administrasjonen valgte å utsette arbeidet for å kunne se den regionale planen sammen med den nasjonale. Blant annet er det kommet felles nasjonale retningslinjer for reisevirksomhet. Disse hjelper oss også i det regionale arbeidet.

En handlingsplan kan hjelpe oss å gjøre klimaengasjementet i kirken konkret. Klimautfordringene er store. De kan verken løses av enkeltmennesker, lokalsamfunn, organisasjoner eller til og med nasjonalstater alene. Samtidig kan de bare påvirkes av at det skjer endringer på alle disse nivåene, og de kan også starte med de valgene hver enkelt tar. Vi tar det for gitt at skaperverket vil bestå. Vi ser klarere og klarere at det også er sårbart.

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet baserer målsetningene sine blant annet på en rapport om «Norway's Fair Share of meeting the Paris agreement», utarbeidet av Stockholm Environment Institute. Det bruker også FNs klimapanel og det internasjonale energibyrået som kilder (IEA).

Saksframlegget til Kirkemøtet hadde fire deler:

- En del om teologi og tenkning om klima og miljø
- En del om hvordan kirken kan redusere egen utslipp
- En del om kirkens samfunnsansvar og påvirkningsmuligheter
- En del om hvordan kirken kan utfordre enkeltmennesker.

Ut fra kunnskapsgrunnlaget har Kirkemøtet fastsatt et mål om å redusere utslippene fra kirkelig reisevirksomhet med 60 prosent. Kirkemøtet har bevisst valgt å gjøre radikale endringer. Flere av de konkrete vedtakspunktene kommer fra Ungdommens kirkemøte.

Ungdommens Kirkemøte har også foreslått at det bør settes av økonomiske ressurser til klimaprojekter og klimatiltak i kirken. Kirkemøtekomiteen mener at den konkrete utformingen av dette bør skje i forbindelse med utarbeidelsen av handlingsplanene i bispedømmene, i forbindelse med det ordinære budsjettarbeidet og når det tildeles strategiske midler. Klimatiltak og ressursbruk på dette er en ønsket prioritering i bispedømmene.

Å redusere utslipp fra reisevirksomhet vil ha motsatte ressursmessige konsekvenser samtidig. På den ene siden vil det bli brukt mindre tid og mindre penger på reiser, siden det trolig blir færre lange reiser og flere digitale møtepunkt framover. Samtidig vil overgangen fra fly til mer bruk av tog og samkjøring i bil føre til at reisene tar lenger tid og blir dyrere. Det er alt gitt signaler om at klimatiltakene vil bli prioritert foran økonomi og tidsbruk.

Konkrete vedtakspunkt bispedømmet kan følge opp.

Kirkemøtevedtaket inneholder mange punkt bispedømmene og menighetene kan følge opp. Nedenfor gjengis de vedtakspunktene som er spesielt relevante på bispedømmenivå.

1. Styrke den teologiske bevisstheten om sammenhengen mellom troen på Den treenige Gud og klima, miljø og bærekraft ved å

- etterleve vårt gudgitte kall, vårt forvalter- og medarbeideransvar i møte med dagens klima- og miljøutfordringer i kirkens forkynnelse, undervisning, diakoni og kommunikasjon
- styrke ansattes kompetanse om og engasjement for kirkens bidrag til å nå bærekraftsmålene
- ta i bruk Bispemøtets dokument «Guds skaperverk vårt hjem og Bærekraftsboka
- inspirere til samarbeid lokalt, med alle mennesker av god vilje

2. Redusere Den norske kirkes egne utslipp og miljøbelastning gjennom å

- kutte klimautslipp fra reisevirksomhet med 60% innen 2030
- prioritere bærekraft og utslippsreduksjoner i forvaltning av kirkebygg og vektlegge klimafotavtrykk ved nye kirkebygg
- stille strenge krav om rettferdig handel og bærekraft ved innkjøp og anskaffelser
- stimulere alle menigheter til å bli Grønn Menighet innen 2030
- utarbeide konkret handlingsplan og foreta tilhørende prioriteringer i budsjettarbeidet

3. Påvirke politikk og handlingsmønster ved blant annet å

- være en tydeligere stemme i samfunnsdebatten
- styrke bevisstheten om at det grønne skiftet ikke skal bidra til økt sosial og økonomisk ulikhet i vårt samfunn

4. Utfordre til erkjennelse, omvendelse og endret atferd i møte med et truet skaperverk gjennom å

- tilby kurs, bibelstudier og samtalegrupper om teologiske perspektiver på klima og miljø
- motivere menighetene til å styrke perspektivene på bærekraft, klima og miljø i trosopplæringen og konfirmasjonsundervisningen
- stimulere til handlingsalternativer, slik som å handle lokalt, etisk og økologisk,
- benytte seg av gjenbruk, bytte- og utlånsordninger og klimavennlige arrangementer i lokalsamfunnet.
- vise hvordan kristen etikk, tro og håp kan oppmuntre den enkelte til radikale endringer av forbruksmønster.

En del av disse punktene er bispedømmet alt i gang med. Noe kan inspirere til nye satsinger og prosjekter. Bærekraftsboka og «Guds skaperverk vårt hjem» har nådd bispedømmet, men kan løftes mer fram i lyset. Vi har arbeidet mye med «grønn menighet» tidligere, men er klare for å bidra til fornyet satsing med et oppdatert konsept. Biskop, proster og prester kan delta i samfunnsdebatten. Vi kan også arbeide med hvordan klimaperspektivet er integrert i

trosopplæring og konfirmasjon. Ikke minst kan vi som enkeltpersoner og representanter for kirken dele utfordringer og muligheter til en klimavennlig livsstil med hverandre og våre omgivelser.

Hva skjer og har skjedd i bispedømmet allerede?

Fokus på klima er ikke nytt i Stavanger bispedømme.

Bispedømmekontoret er sertifisert som Miljøfyrtårn. Det er allerede 48 grønne menigheter i bispedømmet. Nye rutiner for reisevirksomhet er innført. Det finnes en matveileder for servering på arrangementer. Flere møter gjennomføres digitalt. Arrangementer legges i større grad til steder med god kollektivforbindelse. Ungdomstinget har hatt grønt fokus i flere år, og ungdomsrådet arbeider aktivt med klimatiltak for ungdom.

Medarbeiderdagen 2022 handlet om håp i møte med klimakrisen. Det felles studieprosjektet for prester har fokus på bærekraftsmål og inkluderer økoteologiske perspektiv. Studieturen i løpet av prosjektet er bevisst lagt til et reisemål som i forhold til tidligere turer innebærer lavere utslipp. Bispedømmekontoret og mange staber deltar i sykle-til-jobben aksjonen. Det er stadig grønt fokus på enkeltarrangementer i regi av bispedømmet og menighetene. I 2022 var kirkelig klimaengasjement et av satsingsområdene ved utlysning og tildeling av prosjektmidler

Bispedømmeadministrasjonen er også sentrale i utviklingen av en diplomiseringsordning for grønt ungdomsarbeid i Den norske kirke. 9. og 10. oktober skal bispedømmet delta på den nasjonale diakonikonferansen i Oslo og dele erfaringer og ideer fra dette arbeidet.

Hva slags handlingsplan trenger bispedømmet.

Administrasjonen foreslår en handlingsplan som oppdateres jevnlig, for eksempel en gang i året. Bispedømmerådet vedtar første versjon. Deretter kan bispedømmerådet få oppdaterte planer til orientering, men gjøre fornyede vedtak minst hvert fjerde år eller ved større endringer.

Planen bør også være enkel, konkret og gjennomførbare. Den bør handle om tiltak bispedømmeadministrasjonen kan iverksette selv eller oppfordre menigheter til å gjøre.

Forslag til handlingsplan

Mål.

Den norske kirke i Stavanger bispedømme skal gå foran i å ta vare på skaperverket. Vi vil utføre kirkens oppdrag på en bærekraftig måte, utvikle klima- og miljøvennlig praksis og bidra til individuelle og kollektive endringer som gir oss et mer miljøvennlig samfunn.

Situasjonsforståelse

Vi lever i en verden som er Guds skaperverk. Det gir mennesker, dyr, planter og omgivelsene våre egenverdi og vitner om Guds storhet og godhet. De ulike delene av skaperverket er avhengige av hverandre, og mennesket har et gudgitt oppdrag i å ta vare på miljøet. Vi skal bidra til balanse mellom ulike livsformers behov, leve bærekraftig og motvirke ødeleggelse av det skapte.

Den norske kirke bygger på forskningsbasert kunnskap om klima og miljø og står sammen med myndigheter, organisasjoner, næringsliv og forskningsinstitusjoner i å ta vare på miljøet. Klimaendringene er en ny og stor utfordring for vår tid. Utfordringene krever nytenking, samarbeid og endring for både enkeltindivider og fellesskapene våre, i stort og smått. Vi vil forkynne, be og handle slik at skaperverket fortsatt kan vitne om Skaperen og være til velsignelse for alt som lever.

10 satsingsområder i Stavanger bispedømme

I Stavanger bispedømme vil vi

1. Fortsette å være miljøfyrtårn på bispedømmekontoret
2. Oppfordre menighetene til å være grønne menigheter
3. Utvikle og spre konseptet om grønt ungdomsarbeid
4. Fokuserer på bærekraftsmålene i det kirkelige arbeidet, spesielt innen diakonien

5. Følge opp planer for utslippsreduksjon fra reisevirksomhet
6. Servere mer bærekraftig mat på arrangementer
7. Tilrettelegge for digitale møter
8. Gi plass til økoteologi i gudstjenester og kirkelig undervisning
9. Delta i den offentlige samtalen om klima og miljø
10. Be om Guds hjelp til å ta vare på det livet og den verden han har skapt.

I det kommende året vil vi spesielt jobbe med

- Studieprosjektet for prester, som også har et grønt fokus
- Å følge opp arbeidet for utslippsreduksjon fra reiser
- Å legge arrangementer til steder som passer med kollektiv transport
- Grønt ungdomsarbeid
- Å legge til rette for samtaler om å være en klimavennlig kirke

Videre arbeid

- Planen oppdateres neste gang i løpet av høsten 2024.

Forslag til vedtak

Stavanger bispedømmeråd vedtar den regionale handlingsplanen for mer himmel på en truet jord, med de endringene som kom fram i møtet. Planen evalueres og revideres årlig administrativt og legges fram for bispedømmerådet ved større endringer, eller minst hvert fjerde år.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkemøtet 2021

Endelig innstilling

KM 15.2/21

Saksdokumenter:

KM 15/21 Mer himmel på en truet jord - Den norske kirkes arbeid med klima, miljø og bærekraft mot 2030

KM 15.1/21 Første innstilling fra komité F

Mer himmel på en truet jord - Den norske kirkes arbeid med klima, miljø og bærekraft mot 2030

Endelig innstilling fra komité F

Sammendrag av saksorienteringen

Kirkemøtet 2017 ba i sak KM 16/17 om at det forberedes en sak om fremdrift og måloppnåelse på kirkens arbeid med klima og miljø til Kirkemøtet i 2021. Denne saken presenterer status for arbeidet og føringer for veien videre. Mange meldinger om ekstremvær over hele kloden, og offentliggjøringen av første del av FN-klimapanelets sjette hovedrapport sommeren 2021 bekrefter nødvendigheten av at hele verdenssamfunnet handler resolutt og raskt. Klimafotavtrykksanalysen for 2017, som viser at Den norske kirke ikke har redusert sine utslipp fra 2012 til 2017, er et viktig bakgrunnsdokument for del to av saken. Saken har fire deler: En del om teologi og tenkning knyttet til klima og miljø (1), en del om hvordan Den norske kirke skal redusere sine utslipp (2), en del om kirkens samfunnsansvar og påvirkningsmuligheter (3), og en om å utfordre enkeltmennesker til erkjennelse, omvendelse og endret atferd (4).

Komiteens merknader

Komiteen legger saksdokumentet til grunn for forslaget til vedtak, og har merket seg at saken har vært behandlet flere ganger i Kirkerådet, Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd. Komiteen mener at saksdokumentet gir en god og informativ innføring i et meget omfattende saksfelt og et allsidig, sterkt og langvarig engasjement i kirken. Det er 25 år siden Kirkemøtet 1996 i sak KM 10/96 *Forbruk og rettferd* satte sakskomplekset med forbruk, rettferd, miljø og bærekraftig utvikling tydelig og vedvarende på dagsorden til hele Den norske kirke. Dette har siden da blitt bekreftet og forsterket gjennom allsidig engasjement på alle nivåer i kirken og en rekke kirkemøtebehandlinger.

I dag har omfanget av klimakrisen, tap av biologisk mangfold og problemene knyttet til urettferdig fordeling av ressurser, økt faretruende. Kirkemøtet 2021 ble avholdt samtidig med FNs klimatoppmøte COP 26 i Glasgow, der verdens nasjoner ble enige om måter å begrense utslipp av klimagasser. FNs generalsekretær snakket i denne sammenheng om kode rød for menneskeheten. Komiteen deler derfor erkjennelsen av det eksistensielle alvor i disse spørsmål med mange mennesker på vår klode i dag.

Komiteen deler vurderingene som Ungdommens kirkemøte uttrykker i sak UKM 05/21:

«Altfor mange mangler fortsatt kunnskap om hvorfor miljø og klima angår kirken og hva de selv kan gjøre. Kirkens klimafotavtrykksanalyser i 2012 og

2017 viser at kirkens klimagassutslipp har gått opp. Oppfølgingen av den første analysen var for dårlig, samlet sett. UKM mener at dette er uakseptabelt. Hvorfor er det slik? Skyldes det likegyldighet, at man føler seg små og maktesløse? Eller at man forventer handling av andre? Har de rett, de som mener at deler av kristen tro, en ensidig vektlegging av verset «legg jorden under dere»¹, har bidratt til legitimering av menneskehetens ødeleggelse av naturen? Vi trenger møteplasser for å snakke om alt dette. UKM mener at kirken må bli enda tydeligere og støtter at Kirkemøte 2021 skal behandle sin teologi, sin egen drift, sin stemme i det offentlige rom og sin veiledning av enkeltmennesker i forhold til disse spørsmålene. Det haster. UKM forventer derfor en konsekvent oppfølging på alle disse områdene etter Kirkemøte.»

Komiteen er enig i at disse store utfordringene krever handling av alle, og i særlig grad utfordrer oss som kirke. Vår tro på Gud som skaper, frelser og livgiver av hele skaperverket og vårt selvbilde som mennesker som er skapt i Guds bilde, elsket, kalt til tro og sendt til å tjene forplikter oss til handling og forvalteransvar. Komiteen mener at vi som kirke har en solid bibelsk og teologisk begrunnelse for vårt forvalteransvar. Samtidig må vi kunne formulere vårt kristne engasjement med et språk som deles av hele samfunnet. Et godt eksempel her er Dnks *Bærekraftsboka – FN's bærekraftsmål i lys av kristen tro*. Her er ansvar og engasjement for hvert enkelt bærekraftsmål begrunnet gjennom en god teologisk refleksjon.

Komiteen støtter at forslaget til vedtak i saken beskriver oppfølgingen under de fire tematiske overskriftene. Komiteen har presisert formuleringen til det første punktet til «*Styrke den teologiske bevisstheten om sammenhengen mellom troen på Den treeninge Gud og klima, miljø og bærekraft*. Overskriftene gir etter komiteens oppfatning nødvendig bredde for engasjement i hele kirken og i kirkens samvirke med andre både lokalt, nasjonalt og globalt. Komiteen vil peke på de mange gode ressurser som er utarbeidet og kan brukes i dette arbeidet.²

Komiteen vil foreslå å justere opp andelen for å kutte klimautslipp for reisevirksomhet. Når det gjelder konkrete mål for beregning av mål for reduksjon i kirkens klimagassutslipp, viser komiteen til rapporten *Norways Fair Share of meeting the Paris agreement*, utarbeidet av Stockholm Environment Institute på oppdrag fra bl.a. Kirkens Nødhjelp.³

Siden begrepet *bærekraft* er brukt mange ganger i dokumentet, vises det til FN's bærekraftsdefinisjon, samt drøftingen av dette begrepet i kirkelig sammenheng som er omtalt i KM 05/08 Bærekraft og skaperverk og på Den norske kirkes nettsider.⁴

¹ 1.Mos 1,28

² Se for eksempel *Bærekraftsboka* (<http://xn--brekraftsboka-3fb.no/>) og boken *Gud og miljøet* skrevet av Kjell Arne Norum

³ Rapporten «*Norway's Fair Share of meeting the Paris agreement*» presenterer en utredning av hva som er Norges rettfærdige andel av nødvendige globale utslippskutt, samt Norges rettfærdige andel av kostnadene for at utviklingslandenes klimatilpasninger. Rapporten ble utarbeidet 2018 på oppdrag fra Kirkens Nødhjelp, Regnskogfondet, Naturvernforbundet og Forum for utvikling og miljø. Se https://www.kirkensnodhjelp.no/globalassets/lanserte-rapporter/2018/norways-fair-share-2018_web.pdf

⁴ <https://kirken.no/nb-NO/gronnkirke/Tema/b%C3%A6rekraft%20og%20b%C3%A6rekraftsm%C3%A5lene/>

En adekvat oppfølging av denne saken vil kreve samhandling med mange aktører i og utenfor kirken, samt at det lages grundige og ambisiøse handlingsplaner for de neste årene frem mot 2030. Derfor er komiteen glad for de mange samarbeidsrelasjonene som er etablert. Disse må videreutvikles. Komiteen vil takke Den norske kirkes presteforening og KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon for å ha levert konkrete og konstruktive innspill for støtte til og samarbeid i denne saken. Komiteen vil oversende innspillene til Kirkerådet og ber om at disse tas med i utarbeidelsen av handlingsplanene.

Komiteen mener det er viktig å presisere en del punkter i vedtaket for å tydeliggjøre alvoret i saken. Det gjelder bl.a. et punkt om samarbeid og dialog, en skjerping av målsetting for reduksjon av klimagassutslipp fra reisevirksomhet til 60%, intensivering og revidering av arbeid med grønne menigheter, styrke perspektivene i trosopplæring og konfirmasjonsundervisning, at kirken må ha en tydelig stemme i samfunnsdebatten, samt et punkt som peker på faren for økt ulikhet gjennom arbeid med det grønne skifte. Under område 3 foreslår komiteen å flytte punktet «inkludere urfolks kunnskap og erfaringer om bærekraftig bruk av naturen» lenger fram i vedtaket for å vise sammenhengen med det andre punktet som omtaler kunnskapsgrunnlaget som kirken vil orientere seg etter. Komiteen foreslår å nevne FNs klimapanel og IEA (det internasjonale energibyrået) for å tydeliggjøre kunnskapsgrunnlaget. Komiteen har diskutert bruken av ordet «radikale endringer» i fjerde punkt, strekpunkt fire opp mot andre beskrivende ord som for eksempel «gjennomførbare» eller «omfattende» endringer, men har konkludert med at ordet «radikale» fungerer best for å understreke alvoret i og nødvendigheten av saken.

Komiteen har lagt til et vedtakspunkt med en anbefaling til den norske regjering om å lytte til

IEAs rapport NetZero by 2050 A Roadmap for the Global Energy Sector, May 2021. I rapporten fremkommer det at verdens samlede olje-, kull- og gassforbruk må falle raskt mot 2030 og nå «zero null» innen 2050. IEAs poeng er at forbruket må så raskt ned at vi allerede har funnet det vi trenger/ det som kan forbrukes dersom Parisavtalens mål om å begrense global oppvarming til 1,5 grader skal kunne nås. Ytterligere leteaktivitet er ikke forenlig med IEAs anbefaling.

Komiteen har særlig drøftet de konkrete forslagene som er kommet til vår sak fra Ungdommens kirkemøte 2021 i sak UKM 05/21 *Sorg, sinne, handling og håp*. Inspirert av den svenske kirkens *färdplan for klimatet* ber UKM at det bevilges 25 millioner kroner årlig mot 2030 for å sørge for tilstrekkelig økonomi og arbeidskraft til dette arbeidsfeltet i Den norske kirke. Midlene skal bl.a. brukes til fagrådgivere i bispedømmene som kan veilede, inspirere og følge opp menigheter og fellesråd lokalt i dette arbeidet, samt andre tiltak. Komiteen vil på linje med UKM understreke den presserende nødvendigheten å stille flere nødvendige midler og økt bemanning til disposisjon for dette arbeidet. Ikke minst er det nødvendig med personelle ressurser på bispedømmenivå som kan følge opp, inspirere og veilede menighetene og fellesrådene på lokalplan, og som kan være bindeledd til kirken på nasjonalt nivå. Komiteen mener at den konkrete oppfølgingen må skje i forbindelse med at Kirkerådet, bispedømmerådene og de kirkelige fellesrådene utarbeider sine handlingsplaner for dette arbeidet og foreta tilhørende prioriteringer i sitt budsjettarbeid, for eksempel gjennom strategiske midler. Dette foreslås som nytt punkt under vedtakspunkt 2.

Kirkemøtets vedtak

Menneskers handlinger truer livet på jorden. Kirken er kalt til omsorg for alt det skapte. Derfor vil Kirkemøtet:

1. Styrke den teologiske bevisstheten om sammenhengen mellom troen på Den treenige Gud og klima, miljø og bærekraft ved å

- etterleve vårt gudgitte kall, vårt forvalter- og medarbeideransvar i møte med dagens klima- og miljøutfordringer i kirkens forkynnelse, undervisning, diakoni og kommunikasjon
- styrke ansattes kompetanse om og engasjement for kirkens bidrag til å nå bærekraftsmålene
- ta i bruk på alle plan i kirken Bispemøtets dokument «Guds skaperverk vårt hjem og *Bærekraftsboka*
- inspirere til samarbeid lokalt, nasjonalt og internasjonalt med alle mennesker av god vilje og styrke den interreligiøse dialogen om klima og miljø

2. Redusere Den norske kirkes egne utslipp og miljøbelastning gjennom å

- kutte klimautslipp fra reisevirksomhet med 60% innen 2030
- prioritere bærekraft og utslippsreduksjoner i forvaltning av kirkebygg og
- vektlegge klimafotavtrykk ved nye kirkebygg
- stille strenge krav om rettferdig handel og bærekraft ved innkjøp, anskaffelser og kapitalforvaltning
- utvikle en arbeidsgiverpolitikk som fremmer bærekraft
- bruke egen kapital til å fremme bærekraft
- gjøre Den norske kirke klimanøytral fra 2030 ved at virksomheten kompenserer for sine klimautslipp
- revidere *Grønn Menighet* med mål om å styrke forpliktelsen, engasjementet og motivasjonen i klimaarbeidet lokalt
- stimulere alle menigheter til å bli Grønn Menighet innen 2030
- utarbeide konkrete handlingsplaner i Kirkerådet og i bispedømmerådene og foreta tilhørende prioriteringer i budsjettarbeidet

3. Påvirke politikk og handlingsmønster ved blant annet å

- være en tydeligere stemme i samfunnsdebatten
- være en pådriver for at det norske samfunnet følger forskningsbaserte råd fra FN og IEA (det internasjonale energibyrådet) for å kunne oppfylle de forpliktelsene som ligger i Parisavtalen og bærekraftsmålene.
- be den norske regjeringen lytte til anbefalingen fra IEA`s rapport NetZero by 2050 A Roadmap for the Global Energy Sector, May 2021 om å stanse ytterligere leteaktivitet etter olje og gass på norsk sokkel
- inkludere urfolks kunnskap og erfaringer om bærekraftig bruk av naturen
- oppmuntre myndighetene til å ta effektive grep som bidrar til at enkeltpersoner kan endre sin livsstil i bærekraftig retning
- øke bevisstheten om og vern av biologisk mangfold, både i eget arbeid og politisk påvirkningsarbeid
- i nært samarbeid med Kirkens Nødhjelp, Det lutherske verdensforbund, Kirkenes verdensråd, Act Alliance og Samarbeid menighet og misjon (SMM), ha særlig oppmerksomhet på internasjonalt samarbeid og solidaritet og vise hvordan lokalt og globalt engasjement henger sammen
- være særlig oppmerksom på at arbeidet med det grønne skiftet ikke uforholdsmessig griper inn i og rammer samers og andre urfolks livsgrunnlag

- styrke bevisstheten om at det grønne skiftet ikke skal bidra til økt sosial og økonomisk ulikhet i vårt samfunn

4. Utfordre til erkjennelse, omvendelse og endret atferd i møte med et truet skaperverk gjennom å

- tilby kurs, bibelstudier og samtalegrupper om teologiske perspektiver på klima og miljø
- motivere menighetene til å styrke perspektivene på bærekraft, klima og miljø i trosopplæringen og konfirmasjonsundervisningen
- stimulere til handlingsalternativer, slik som å handle lokalt, etisk og økologisk, benytte seg av gjenbruk, bytte- og utlånsordninger og klimavennlige arrangementer i lokalsamfunnet.
- vise hvordan kristen etikk, tro og håp kan oppmuntre den enkelte til radikale endringer av forbruksmønstre.

-----
komitéleder

-----
saksordfører

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Geir Skårland	130	23/02361-1	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
	Stavanger bispedømmeråd 2020-2023	22.06.2023

Utlysning og tildeling av prosjektmidler 2023

Saksorientering

Innledning

Stavanger bispedømmeråd har tradisjon for å gi økonomisk støtte til prosjekter i menigheter og organisasjoner. Dette er mulig også i år.

De midlene som kan lyses ut kommer fra den delen av tildelingen til bispedømmerådet som skal videreformidles til menigheter, for aktiviteter innen trosopplæring, diakoni, undervisning og kirkemusikk mv.

Når det gjelder prosjektmidler, har bispedømmerådet tradisjon for å også inkludere prosjekter i regi av organisasjoner som har et kirkelig formål. Dette er naturlig ut fra samarbeidet mellom ulike organisasjoner og Den norske kirke. Slike prosjekter kan også styrke kirkens arbeid.

I år ser det ut til å være rundt 2,1 millioner kroner tilgjengelig som prosjektmidler. Det endelige beløpet blir klart etter alle fellesråd har levert regnskapsrapporter for 2022.

Av disse midlene har bispedømmerådet vedtatt å støtte Pasjon 2025 med 200 000 kroner over tre år. Nivået på prosjektmidlene i år tilsier at hele beløpet kan utbetales i 2023.

I fjor tildelte bispedømmerådet også 200 000 kroner til Kirkelig dialogsentre fra denne delen av budsjettet. Dette tilskuddet har ikke vært indeksregulert på en stund. Administrasjonen foreslår derfor å tildele dialogsenteret 210 000 fra tilskuddsmidlene i år.

Satsingsområder

Bispedømmerådet pleier se prosjektmidlene sammen med aktuelle satsingsområder.

Kirkerådet har nylig vedtatt at ungdom 15-30 år blir det nasjonale satsingsområdet i 2024. Tildelingsbrevet for 2023, Kirkerådets årsrapport og bispedømmets årsrapport peker også på hvor viktig det er å satse på kirkelig nærvær blant ungdom.

Administrasjonen foreslår å bruke prosjektmidler i denne satsingen på to måter.

Det ser ut til å være mer tilgjengelige midler på trosopplæring enn det vil være tjenlig å lyse ut som prosjektmidler. Tildelingen er på 35,6 millioner, mens tilskuddet til soknene etter avtalene er på cirka 34,6 millioner. At én million av trosopplæringsmidlene ikke er bundet til konkrete formål gir mulighet for en nysatsing.

I noen prostier er det etablert fellessatsinger på ungdomsarbeid. Dette har litt ulik form og skjer i samarbeid med ulike organisasjoner, f.eks. Follow Me / NMSU i sør fylket og deler av Karmøy og med KFUK-M på Haugalandet. Her bidrar menigheter og organisasjoner til fellessatsinger bispedømmerådet også har interesse av. Å bidra til ledertrening, lederoppfølging og felles satsing på ungdomsarbeid vil kunne styrke arbeidet og gi bedre rekruttering.

Administrasjonen foreslår derfor å sette av 800 000 av trosopplæringsmidlene til stillinger i prostiene som er rettet mot ledertrening, nettverksbyggende arbeid for ungdomsledere og støtte- og pådriverfunksjoner for ungdomsarbeid. Det finnes eksisterende satsinger de fleste steder i bispedømmet som slike midler kan utvide eller gjøre mer stabile.

Forslaget innebærer å inngå avtaler som gjelder for tre år. Midlene kan både brukes til å styrke prestetjenesten i prostiet eller til å styrke innsatsen i sokn og fellesråd. Prostene koordinere arbeidet med å finne gode måter å bruke midlene på.

Utlysning av prosjektmidler

De resterende midlene foreslås lyst ut som prosjektmidler.

I denne utlysningen er det også ønskelig å stimulere til ungdomsarbeid. Dessuten nærmer også jubileet i 2025 seg. Administrasjonen foreslår å også sette jubileumsprosjekter i menighetene i jubileumsåret som noe vi utlyser midler til. Dette vil styrke satsingen på jubileet i hele bispedømmet.

Prestene arbeider også for tiden med et studieprosjekt om teologi og samfunn. Å styrke kirkens nærvær i samfunnet, samarbeide med andre organisasjoner og offentlige myndigheter og å satse på diakoni er fortsatt strategisk viktig. Administrasjonen foreslår samfunnskontakt og diakoni som det tredje området det utlyses prosjektmidler til.

Tidligere har det også vært mange søknader om støtte til konserter i menighetene. Disse har ofte fått støtte fra midlene som kom fra OVF. Ved senere utlysninger kan det være svært aktuelt å også utlyse midler til kultur og kirkemusikalske prosjekter spesielt. I år kan med fordel slike prosjekter kanaliseres inn mot jubileet. Prosjekter som skal realiseres i 2025 bør komme i gang allerede i 2024.

Utlysning, vurdering av søknader og vedtak i bispedømmerådet vil bli gjennomført på samme måte som tidligere år. Etter planen vil bispedømmerådet da få forslag til tildeling til behandling på sitt møte i november.

Forslag til vedtak

Bispedømmerådet vil benytte restmidler innen trosopplæring, diakoni, kirkelig undervisning og kirkemusikk mv. slik det er foreslått i saksframlegget. De midlene som gjenstår når konkrete forslag i dette er gjennomført, vil bli lyst ut som prosjektmidler til menigheter og organisasjoner, med tiltak for ungdom 15-30 år, jubileet 2025 og diakoni og samfunnskontakt som satsingsområder.

Dette punktet på sakslisten er unntatt offentlighet.

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Gunnar Rønnestad	421	17/02948-90	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
35/23	Stavanger bispedømmeråd 2020-2023	22.06.2023

Fastsetting av møtedatoer for Stavanger bispedømmeråd for år 2024

Saksorientering

Det vil nå være hensiktsmessig at bispedømmerådet fastsetter sine møtedatoer for 2024.

Det foreslås følgende møtedatoer:

20. februar
20.-21. mars
7. mai
5. september
31. oktober
3. desember

Kirkemøtet er fastsatt til 10.-14. april 2024

Forslag til vedtak

Stavanger bispedømmeråd fastsetter følgende møtedatoer for år 2024:

20. februar
20.-21. mars
7. mai
5. september
31. oktober
3. desember

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Gunnar Rønnestad	421	17/02948-91	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
	Stavanger bispedømmeråd 2020-2023	22.06.2023

Drøfting av sakene til Kirkemøtet 2023

Saksorientering

Kirkerådet har gjort sakene til Kirkemøtet 2023 tilgjengelige for bispedømmerådets medlemmer.

I drøftingen av saker til Kirkemøtet 2023, vil bispedømmerådsmedlemmene bli bedt om å innlede til sakene i komiteen de er medlem av.

Dersom komiteen har flere medlemmer fra Stavanger bispedømme, bes disse medlemmene samordne saksfremleggelsen seg imellom.

Forslag til vedtak

Sakene til Kirkemøtet 2023 er drøftet

Stiftsdirektørens rapport juni 2023

Personal

Fratredelse

Ludvig Bjerkreim fratrer stillingen i 50 % som seniorprest i Sandnes prosti, med tjeneste i Riska sokn og Høle sokn, den 31. juli 2023.

Kjetil Molvik fratrer stillingen som sokneprest i Tungenes prosti, med tjeneste i Rennesøy sokn og Mosterøy sokn, den 20. august 2023.

Tiltredelse

Nina Salte tiltrer stillingen som kapellan i Haugaland prosti, med tjeneste i Vår Frelsers sokn og Skåre sokn, den 14. august 2023.

Prosjektleder

Inger Vagle begynte som prosjektleder for jubileet i 2025 2. mai. Stillingen er et samarbeid mellom bispedømmerådet, Stavanger kirkelige fellesråd og Domkirken og St. Petri menighet.

Vikariat

Kari Kvangarsnes Miller vikarierer i 25 % stilling som kapellan i Stavanger domprosti, med tjeneste i Domkirken og St. Petri sokn, i perioden 01.05.2023-30.09.2023.

Per Arne Tengesdal vikarierer som sokneprest i Tungenes prosti, med tjeneste i Sørnes sokn, i perioden 08.05.2023-31.07.2024.

Live Lunde Gjedrem skal vikariere som prest i Ukirke i perioden 01.08.2023-31.01.2024.

Sommervikarer

Emma Charlotte Nesvåg er prestevikar i Dalane prosti.

Rolf Henrik Øye er prestevikar i Ryfylke prosti.

Vegard Tyseland er prestevikar i Haugaland prosti.

Menighetsutvikling

Studietur for prester

Studieturene til Edinburgh i forbindelse med studieprosjektet «Teologi og samfunn» er blitt gjennomført to uker i juni.

Turene var lagt opp med besøk og forelesninger i lokale kirker. Forelesere var lokale prester som representerte «temamenigheter» og representanter fra det offisielle Church of Scotland.

VID har hatt det faglige ansvaret for programmet, mens bispedømmekontoret har hatt ansvar for de praktiske sidene ved turene.

Møter med Church of Scotland og Scottish Episcopal Church har vært interessant og inspirerende. Å møte kirker med få økonomiske ressurser gir grunn til ettertanke.

Flere av kirkene drev et utstrakt arbeid blant fattige og marginaliserte. Menighetene konsentrerte mye av arbeidet rundt veldedighet i et land som er preget av nedgangstider.

De skotske prestene gav innblikk i en hverdag med få ressurser, men formidlet mye glede og levende Gudstro.

Det har vært viktig at turene skal være fellesskapsbyggende for prestene på tvers av prostiene. I en travel arbeidshverdag er det lite rom for samtale og erfaringsdeling. Prestene gav tilbakemelding om at det var viktig å bli bedre kjent med kollegaer. Samtalene rundt måltidene og vandringer i Edinburgh ble en viktig del av turen.

Her er oversikt over kirker og folk vi møtte underveis:

Besøke Church of Scotland, (det skotske kirkerådet)

Rev Fiona Smith, Principal Clerk of the General Assembly of the Church of Scotland

Rev Angus Mathieson, partnership development

Greyfriars Kirk and Charteris Centre

Besøke Scottish Episcopal Church, Old Saint Paul's Church

Samtale om økologi og teologi. David Coleman, Eco congregation.

Scottish Episcopal Church Rev Dr Susan Brown og David Bradwell (Scottish churches parliamentary office).

St. Mark's Parish Church - Rev Barry Hughes

Tur Sterling Castle

Richmond Craigmillar Parish Church. Edinburgh Interfaith Association, Mr Ian Stewart executive director

Forelesning ved Liam Frazer

Rev Liz Henderson Richmond Parish Church

Gudstjeneste Old Saint Paul' church

Diakoni

Kortreist Studietur til Karmøy

Stavanger bispedømmeråd og Stavanger Stift/Det norske Diakonforbundet har arr «Kortreist studietur» til Fredtun på Karmøy denne uka.

Over 20 diakoner og diakoniarbeidere i Stavanger bispedømme har vært med.

✿ "Miljø og bærekraft./Grønt ungdomsarbeid" Kantor Lars Tjøstheim fra Falnes menighet viste frem og fortalte om kjøkkenhagen på Fredtun, som han har sammen med ungdommer og frivillige.

Høyskolelektor Kristin Å. Eriksen snakket om hvordan å ta vare på seg selv i tjenesten. Være Guds barn først og tjener/diakon i neste omgang.

Menighetsrådsleder i Falnes, Geir Dale, tok oss med på tur forbi Trodlakånehållå (en Heller med tegn etter beboelse fra 6000 år siden), velsignelser og kirkeruiner på Alvaberg, til Falnes kirke med kveldsbønn i kirken.

Vi besøkte Linn Magritt Bru, som har etablert småbruk på Karmøy, hvor hun særlig tar imot ungdom som sliter og trenger en litt annen skolehverdag, noe å holde på med, å bety noe.

Fantastisk lunsj på Vili og Ve, en flott kafe med varig tilrettelagt arbeid.

Inspirasjon om arbeidet i Veavågen Kirke. Ved diakonimedarbeider Anita Didriksen, sokneprest Odbjørn Stangeland, trosopplærer Miriam Kristoffersen og daglig leder Bjarne Andreas Kallevåg.

Orgelkonsert med avtroppende kantor Paul Leithaug i Åkra kyrkje.

Kvinnekraft: trussel og skam eller fremtid og håp? Spennende og høyst aktuelle betraktninger og ord fra prest og diakon Eldbjørg Andreassen!

Dette var gode dager fylt med inspirasjon, faglig påfyll, samtaler, relasjonsbygging, tidebønn, stillhet, fantastisk mat og flott fellesskap.

Valg

Det har blitt laget en [presentasjonsbrosjyre](#) med de 46 kandidatene som stiller til bispedømmerådsvalg. Den er sendt til menighetene til bruk i menighetsblad, nettsider og valglokaler. Kommunikasjon var også et tema på [informasjonsmøtet](#) for alle kandidatene 1. juni. Streaming av debattmøte med listetoppene 5. september i St. Petri vil bli markedsført til hele bispedømmet.

Jubileum

[På nettsidene har 2025-jubileet fått sin plass](#), med informasjon og ressurser til menighetene som vil bli videre utviklet.

Fagdag for kateketer

Fredag 2.juni var det fagdag for vigslede kateketer på Utstein pilegrimsgård. Det var 15 påmeldte, som nesten utgjør hele kateketgruppa i bispedømmet. Det var bl.a bibeltime ved biskopen om «Undervisningsoppdraget i et bibelsk perspektiv», og presentasjon av kirke-skole opplegget «Korset på Krosshaugen og kristenretten» ved kateket Reidun Flaten Qvale. Vi hadde også runde der alle fikk tid til å si noen om tjenesten sin. Dette er en veldig nyttig og viktig post på programmet, da vi får et innblikk i hvordan det går med kateketene og hva som rører seg i undervisningsarbeidet i menighetene. Det er tydelig at kateketene setter pris på denne samlingen da det ikke finnes andre faste fora der en kan snakke om tjenesten og ta opp temaer som kirke-skole samarbeid, konfirmasjon og voksenundervisning.

Sannhetskommisjonens rapport

Den 1.juni offentliggjorde Sannhetskommisjonen sin rapport om fornorskningsspolitikk og urett overfor samer, kvener, norskfinner og skogfinner. I den forbindelse sendte biskopen ut et brev til alle prostene med henstilling til prestene om å markere rapportens innhold i gudstjenesten 4.juni, invitere til samlinger om Sannhetskommisjonens rapport, og gjennomføre e-læringskurset som er laget i tilknytning til rapporten.

Videreutvikling av «Portaler til tro»

Det er nå utarbeidet en manual for «Portaler til tro», med introduksjon til portalene, pedagogisk og teologisk grunnlagstenkning, og tips og ideer til hvordan menighetene kan bruke portalene. Manualen sendes ut til menighetene i midten av juni. Det jobbes også med et nasjonalt webinar med portalene, som blir en del av Kirkerådets webinarrekke høsten 2023.

Kirka vår -samlet plan for arbeidet i soknet

4. mai var prostene og kirkevergene i bispedømmet samlet i Vardeneset kirke. Temaet var innføringen av «Kirka vår – samlet plan for virksomheten i soknet». Kursdagen ble til i samarbeid med «Senter for menighetsutvikling (SMU)» ved VID. Kirkevergene og prostene viste interesse og entusiasme for det nye verktøyet og virker klare til å samarbeide om innføringen. Det blir nytt kurs for prester og daglige ledere 4. og 5. oktober.

Visitaser

Det har vært visitaser i Rossabø og i Randaberg og Grødem siden sist bispedømmerådsmøte.

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn.

Avdelingsleder Geir Skårland og prost Tor Magne Nesvik representerer Den norske kirke i samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn i Stavanger. Dette er et viktig kontaktpunkt for ulike trossamfunn i regionen vår. I det siste har det vært årsmøte, dialogkvelder og besøk hos Den katolske kirke.

Jubileet 2025

I vår har det gått mye tid til å arbeide med jubileet. Blant annet med å få ferdig boken «Fra evighet til evighet – Stavanger bispedømme 900 år» og brosjyren *Sammen*. Det var viktig å få dette klart til Jubileumsstafetten «I samme båt» som startet i Egersund 1. pinsedag. Den er nå godt i gang og det er kjekt å se hvordan menighetene er kreative og bruker muligheten dette gir. Til stafetten ble det laget flere ressurser til menighetene som er delt på bispedømmets hjemmeside. Det ble laget en liten film fra åpningen som kan sees [HER](#).

Det har også vært jobbet med jubileets plass på hjemmesiden, både innhold og struktur. Les mer om dette her: [Jubileum 2025 - Stavanger bispedømme \(kirken.no\)](#)

Det er veldig kjekt og bra å ha fått Inger Vagle på plass som prosjektleder for jubileet.

En egen komite arbeider med et seminar som skal være 7. mars 2024. Det vil belyse kirkens rolle i samfunnet gjennom historien, men også i dag og fremover. Tittel på dagen er «Kirken – 900 år som

samfunnsaktør». Flere foredragsholdere er på plass og vi har bestilt plass på Møteplassen på Sølvberget.

Fagdag kirkemusikk

Vi er også godt i gang med å planlegge neste fagdag for kirkemusikere sammen med ressursgruppen for kirkemusikere. Fagdagen arrangeres i samarbeid med Norsk orgelfestival under festivalen i september.

Kapittel

Det blir også et arrangement i samarbeid med litteraturfestivalen Kapittel. Tema for årets festival er HÅP, og søndag 24. september blir det en pilegrimstur med båt fra Stavanger til Fjøløy etterfulgt av pilegrimsvandring til klosteret ledet av Eiliv Erikstein. Han har i flere år ledet lengre pilegrimsvandring under overskriften «Vandring med håp», i samarbeid med pårørendesenter og psykisk helse. Arrangementet avsluttes i Utstein kloster med samtale mellom Alf Kjetil Walgermo og biskopen om det kristne håp.

Pilegrim

I løpet av våren har det vært flere pilegrimsarrangement med kort vandring i regi av de lokale pilegrimsutvalgene.

Det nærmer seg pilegrimstur til Røldal (4. – 9. juli), med påfølgende pilegrimsstevne, og vandring fra Egersund til Stavanger (31. juli – 4.august). Begge disse organiseres av Utstein pilegrimsgard.

I august skal det være et innspillsmøte for å løfte fram pilegrimstema i feiringen i 2025. Det er bla ønske å feire pilegrimsgudstjeneste i Domkirken hvor en tar imot pilegrimer fra ulike steder i bispedømme. Vi trenger hjelp fra de ulike pilegrimsutvalgene til å arrangere pilegrimsreiser fram til denne gudstjenesten.

Helgesamling på Lundheim 09.-11.juni 2023

71 personer (Inkludert deltakere, ledsagere og ledere) var med på en meget vellykket leir/weekend for mennesker med utviklingshemming på Lundheim Folkehøgskole.

Vi har fått gode tilbakemeldinger fra alle hold, om god gjennomføring og åpent og inkluderende fellesskap.

Det var tredje gangen den ble avviklet. Arrangør for turen var Diakonistiftelsen Rogaland og Stavanger bispedømme.

Sommertur til Solgården 04.-11.juni 2024

Vi er i gang med påmelding til den syvende turen til Solgården.

Vi har fått satt av 80 plasser, som vi har frem til 1. september. Så tidlig frist har vi aldri hatt. Årsaken er stort press og ventelister hos Solgården på turen fra Stavanger lufthavn.

Fordi Diakonistiftelsen Rogaland er medarrangør på denne turen også kan vi få støtte fra Bufdir, og kan reise med opp til 20 ledere. Dette gjør at deltakerne på våre turer blir veldig godt tatt vare på, noe som det snakkes om både blant andre deltakere og i staben på Solgården.

Hva bør være sentralt i folkevalgt styring lokalt?

Menighetsarbeid

Menighetsråd

Menighetsråd

Fokus på det som skjer i menigheten

Klare ansvarsområder

Tydelighet i hva som er våre oppgaver

Valfridom innenfor grenser. Grensene er sett gjennom demokratiske prosesser.

Ledelse, innhold og fokus på det strategiske og utførende arbeidet i menigheten. I samspill med ansatte.

Tydelige (arbeidsstyrings)linjer, tilstrekkelig opplæring, klart mandat til det lokale styret/rådet.

Hva bør være sentralt i folkevalgt styring lokalt?

Kompetanse og myndighet

Tydelig ansvar

God opplæring ved start av hver valgperiode og en tydelig beskrivelse av hva som er folkevalgtes ansvar og hva som ligger til arbeidsgiveren.
Tydelig rolleforståelse

Legitimitet, kompetanse

Personer som har trygg forståelse og interesse av å drive kirke. Styring over egne midler til å forvalte bygg og anlegg. Tilstrekkelig økonomi for å få dette til.

Prioritere resursbruk

Faglig kompetent administrasjon og medarbeidere

God opplæring.

Tillit til de valgte organer

Hva bør være sentralt i folkevalgt styring lokalt?

Sterkt samarbeid med de ansatte basert på gjensidig åpenhet og tillit.

Tilhørighet til menigheten

Egne styringsplaner

Konkret: Hva skal, eller kan, bestemmes lokalt (av MR, daglig leder, sogneprest) og hva som skal bestemmes sentralt (av BDR, bisp, fellesråd, kommune, stat).

Kompetanse

Definerte ansvarsområder, avklaring av forventinger/handlingsrom i start av periode.

Tilhørighet og engasjement i menigheten. Åpent og tillitsfullt samarbeid med ansatte.

Variasjon i alder

Opplæring i ansvar og handlingsrom.

Hva bør være sentralt i folkevalgt styring lokalt?

Hva MR vil.

At myndighet er avklart og at rådet har handlingsrom

Menighetsrådet må gis reell myndighet

God struktur for å samle styringen i fellesrådet.
Avklare ansvar for prestene i kommuner uten prost og med flere sokn.

Vite hva som ligger i kirkefaglig ansvar

Hva bør være sentralt i et «kirkefaglig» ansvar lokalt?

Prestens anbefaling.

Opplæring. Kva er lov. Kva er rett. Kva er lurt.

Kompetanse og engasjement

Biskop, prestefelleskap med andre vigslede stillinger.
Mandat til faglig oppfølging

Gode gudstjenester, diakoni og undervisning

Åndelig veiledning og inspirasjon

Godt samarbeid daglig leder, prest og menighetsråd

Samarbeid året, organist, diakon, kateket i menigheten

Forkynnelse

Hva bør være sentralt i et «kirkefaglig» ansvar lokalt?

Godt samarbeid med begge arbeidslinjer

Faglig kompetanse. Inngående kjennskap til lokale forhold.
Fysisk tilstedeværelse i menigheten

Kompetanse og engasjement

Tverrfaglig fokus

Kompetanse, vigsle stillinger, Godt samarbeid og klarhet i oppgaver

Lokal kirkefaglig kompetanse i menighetsrådene som kan benyttes når rådsmedlemmer skal bruke kirkefaglig kompetanse

Fordeling mellom ulike vigslede stillinger. Har sokneprest det endelige ordet? Menighetsrådets ansvar for det kirkefaglige

Spørsmålet er uklart. Men også det kirkefaglige må være demokratisk forankret i soknets organer.

Avklare hva som er kirkefaglig. Fokus på strategisk ledelse, god resursutnyttelse innenfor vedtatte planer etc.

Hva bør være sentralt i et «kirkefaglig» ansvar lokalt?

Tydelig definisjon på hva som ikke er kirkefaglig

samarbeid stab - menighetsråd

Arbeidet i menigheten bør ha sitt utgangspunkt i kirkens oppdrag om mandat. Sentralt står forvaltningen av ord og sakrament. Den pastorale tjenesten er sentral. Gjennom forkynnelse og diakoni.

Å ha nok ressurser tilgjengelig, slik at vi kan forvalte lokalkirken og menigheten på en god og tilfredsstillende måte.

Godt samarbeid mellom ansatte og menighetsråd. Gode og oppdaterte planer er viktig

En felles forståelse av hva som er "kirkefaglig"

Gode arbeidsbeskrivelse vedtatt av menighetsråd ut fra helhetlig menighetsplan hvor styrke og nære er beskrevet

Lojalitet overfor MR sine avgjørelser

Alle i vigslede stillinger må bli involvert og hørt i de kirkefaglige arbeidsprosessene

Hva bør være sentralt i et «kirkefaglig» ansvar lokalt?

Led som leder må være kirkefaglig kompetent.

Pedagogisk, teologisk, diakonal, musikalsk kompetanse og lederfaglig kompetanse

Godt samarbeid og forvaltning på tvers av de ulike stillingene. Er det bare vigslede stillinger som kommer inn under begrepet "kirkefaglig"

Kompetanse

Lokal forankring.

Det kirkefaglige bør tydeliggjøres og ivaretas gjennom prost og prest, i samarbeid med andre ansatte.

Støtte fra et større organ i vanskelige saker.

Tydeliggjøring av ansvarsområder og riktig/relevant kompetanse. Må også tenke helhetlig, mtp kirkefaglig ledelse og administrativ ledelse. Godt samarbeid er viktig!

Lydhørhet for de åndelige lengslene i den lokale menigheten, og en samlende forkynnelse av Kristus, og ledelse med rom for forskjellige uttrykk.

Hva bør være sentralt i et «kirkefaglig» ansvar lokalt?

Leirerfaring og leiaregenskapar. Kompetanse på saksbehandling, personaleiing og økonomi. Gode samarbeidsevner.

Begrepet "kirkefaglig" må defineres godt

Nettverksbygging

MR må involvere alle i vigslede stillinger

Tydelige beskrivelser av hva som er kirkefaglig ansvar

Hva er rammen, hvor går «grensen» for lokalt ansvar opp mot sentrale føringer?

Det er viktig at kirken henger sammen som en og at ikke det blir hengende på MR og FR.

MR må ha avgjørende innflytelse på ansettelse

Avklart forhold mellom ansvarlig organ og ansatte. Også prester og andre vigslede er ansatte som er kalt av menigheten til den ordinerte tjenesten.

Hva bør være sentralt i et «kirkefaglig» ansvar lokalt?

Samarbeid, samhandling og samskaping bør stå sentralt

Sikre faglug påfyll

Prestens anbefaling.

God forvaltning av ressursene, både økonomien og menneskene

Få klarhet i hva som menes med administrativt ansvar

Bygge en godt samarbeidende stab basert på åpenhet og gjensidig tillit.

Det bør kanskje være ganske begrenset, og støtte seg på administrative rutiner på nivå over,

Tilstedeværelse

veiledning

Hva bør være sentralt i et «kirkefaglig» ansvar lokalt?

Mentimeter

visitas

samarbeid

33

Hva bør være sentralt i et «administrativt» ansvar lokalt?

Kompetanse og samarbeidsevne

God kompetanse på administrasjon og personalledelse

Gode ferdigheter i å fasilitere eit godt ytringsklima

Inspirasjon og oppfølging

Felles administrativ leder

Kompetanse på mange plan.

Det viktigste er personalledelse, økonomiforvaltning og gode strukturer for godt samspill og samarbeid.

Tydlig administrativt lederansvar, ev tydelig fordeling av ansvarsoppgaver. Økonomi

MRs sekretær og utføre den daglige ledelse med myndighet fra MR

Hva bør være sentralt i et «administrativt» ansvar lokalt?

Kompetanse på økonomi og ledelse

Holde orden på møtepapir, arkiv og økonomi, delta i planarbeid

Personal, Økonomi, HMS, Prioriteringer, forvaltning

Menighetsrådets mening.

Kontakt med frivillige

Handlingsrom og tydelig mandat. Daglig lederstillinger som er fordelt på flere menigheter gir utfordringer.

Kompetanse på personalledelse. Samarbeid med kirkefaglig leder. Avklare hvordan en løser konflikt

kursing

Kompetanse hos den/de som skal utøve ansvaret. Evne til å involvere samtidig med evne til å ta avgjørelser og kunne begrunne disse

Hva bør være sentralt i et «administrativt» ansvar lokalt?

God oversikt over økonomi, ordninger, arbeidsrett.

Kompetanse, personalledelse, økonomiforståelse.
Engasjement i menighetsutvikling

Robuste stillinger ,Robuste staber, vi har god erfaring med felles menighetskontor for flere sokn. Daglig leder bør ha en god link inn i menigheten

Kompetanse innen ledelse, økonomi, personalhåndtering, forvaltning av regelverk. God forståelse for den norske kirkes strategi og oppdrag.

Samhandling og evnen til å løse konflikt

Kompetanse på ledelse og økonomi, samarbeidsevne, samlende og lydhør

Tilstedeværelse i menighet. Samarbeid mellom frivillige og ansatte. Tilrettelegging for frivillig arbeid.

Vi må sikre ressurser til MR. Viktig at administrator kjenner til kirkelig arbeid!

Alt som skjer i fellesrådet i dag. Håndheve et mer sentralisert regelverk

Hva bør være sentralt i et «administrativt» ansvar lokalt?

Mentimeter

At rådsorganet kan utøve sin myndighet gjennom en daglig leder.

Relevant kompetanse i mange ulike og tildels komplekse oppgaver. Først og fremst leiarkomperanse.

God kompetanse og klar ansvarsfordeling samt klar ledelses struktur

30

Hva er det viktigste biskopen gjør for lokalkirka?

Åpne svar

Samrådsmøter for kirkelig organisering

Gruppede medlemmer: Navn, verv og råd

1. Steinar Sørhus Leiar Vindafjord kyrkjelege fellesråd
2. Vegar Isachsen, nestleder, Vardeneset menighet
3. Bjørg Tysdal Moe
4. Steinar Sørhus Leiar I Vindafjord kyrkjelege fellesråd
5. Kristin Aalen Hundsaker, Steinar Sørhus, Vindafjord FR Dorit Vignes, Hesby MR Olav Frantze, Årdal MR Dag Tormod Milje, BDR
6. Arnhild Aano Høyen, Stokka menighetsråd, leder Willy Finnbakk. leder fellesråd i Time Kalle Skretting, leder i menighetsråd i Lura Svein Arne Lindø, leder fellesråd i Sandnes Aud Venke G Østerhus, leder menighetsrådet Tjensvoll
7. Arne Lindland leder Lund fellesråd AnneTove Ingvaldstad Nestleder Fister sokneråd og Hjelmeland fellesråd Bjarte Vikingstad Avaldsnes Thor Magne Seland BDR
8. Målfrid, (Randaberg MR). Magnus Bjørkavoll-Bergseth, (Klepp SR), Bjørg Tysdal Moe, Marit Storli, (Varden menighetsråd) Arne og Gyrid (eigerøy, egersund og BDR), Vegar Isachsen.
9. Martin Ivar Arnesen, leder Strand kirkelige fellesråd (geistlig repr. i tillegg), Ivar Slettebø, leder Klepp kirkelige fellesråd, Sigrid Ankervik Thomassen, leder menighetsråd og fellesråd Utsira, Rune Thorland, leder Norheim menighetsråd, Karmøy Helene Breivik Hellerdal, medlem bispedømmerådet
10. Kjell Einar Bergsaker, FR Haugesund Magne Hersvik, BR, Varden MR Gøelin Tveit, Ålgård MR Jan Gunnar Grude, Tasta MR
11. Bjørg Irene Stallemo, Øystein Fuglestad, Anne Lise Aadnøy, Svein Inge Thorstvedt

Spørsmål 1: Hva skal til for at deres menighetsråd og fellesråd skal kunne utøve sitt styringsansvar på en god måte?

1. Opplæring i hva styringsansvaret innebærer er viktig. Kjennskap til hva forrige råd arbeidet med - kontinuitet. Engasjement. Godt fellesskap i rådet. God tone mellom rådsmedlemmene. Villige til å ta i et tak. Engasjement for saken. Vite hva en stiller til valg på. Våge å la ulike syn komme frem, tåle uenighet.
2. Daglig leder som har oversikt over sakene. Har økonomisk ansvar Sokneråd tett kontakt med stab. Gode planer som gir et felles utgangspunkt for stab og frivillige. Samarbeid mellom menighetsråd og stab. Viktig å ha en del frivillige til å gjennomføre planene. Det er viktig med tydelig beskrivelse av ansvarsområdet. Aktiv bruk av forpliktende planer
3. Styringsplan/visjon lokalt. Vanskelig å vite lokalt hvem som er medlemmer i menigheten(kirken) og da vanskelig å spørre om å bli med. God faglig assistanse fra kirkevergen. Hvem bestemmer til sist, når vi har to styringslinjer. Blir fort litt lammende og skaper beslutningsvegring. KA må ha ressurser slik at det kan ytes hjelp. Litt utydelig hvem som bestemmer: kirkeverge, prest eller leder av rådet. Vanskelig med to linjer. Lite ressurser til administrasjon, alt må gjøres selv. Mye faller på rådsleder.
4. Godt utdannet administrativ leder som kan sette i gang menighetsrådets vedtak. God innsikt i det som skjer både blant personal og frivillige. God veiledning i hvilke forventinger som ligger til det enkelte menighetsråd Forventingsavklaring. Jobben som leder for menighetsråd er enklere når en har et godt samarbeid med daglig leder og kan lene seg på denne. Dersom en ikke har daglig leder, bør kirkevergen være en viktig samarbeidspartner.
5. Små fellesråd: Mange av disse er gjerne for små i noen tilfeller. Blir sårbare i noen situasjoner. Dette er viktig å synliggjøre. Fellesrådene trenger å være robuste og bærekraftige, ellers kan lederne kjenne seg alene i vanskelige situasjoner. Må kunne kjenne seg del av en helhet, at det er lett å få tak i konkret hjelp gjennom en profesjonell struktur. Viktig med fokuset på å skape en helhet i den kirkelige organisasjonen. Det må gjøres lett å samarbeide eller slå sammen fellesråd der det er ønskelig. Erfaringer tilsier at hjelp fra KA f.eks. kan være svært kostbart. Veldig ønskelig å få til et felles personalreglement som gjelder hele trossamfunnet. Viktig å få med personer som har forståelse for hva det vil si å drive kirke. Gjensidig forståelse for hva kirkefaglig og administrativ ledelse betyr / viktigheten. Baksider ved å være liten: når det oppstår alvorlige saker som personalsaker. Ønsker gode fellessystemer for ivaretagelse av personale og hjelp til ledere i slike saker. Opplæring og kurs viktig. Ønsker god innføring i hva rådsrollene innebærer og hva som forventes. Dette kan ta lang tid når en er ny. Veiledere/håndbøker, gjerne i kortfatta versjon. Viktig å ha samlinger og kontaktpunkt som MR-leder kan benytte seg av når en trenger råd eller ønsker erfaringsdeling. Samlinger kan godt være både på bispedømmenivå og prostinivå/annen mindre størrelse. Tilgang på arkiv og systemer. Dialog og samtaler viktig. Økonomi - viktig å ha trygghet i romslig eller nødvendig økonomi. Engasjement. Kommunikasjon mellom stab, frivillige og folkevalgte. Vi har ikke noe felles utdanningskrav for kirkeverger. Bør vi vurdere å peke ut noen felles kvalifikasjonskrav til administrative ledere?
6. Vilkår at rådernes meninger faktisk blir respektert. Ikke bare en sekundær/fjern høringsinstans (Ref prestatilsetninger) At det er fult mandat på menighetens virkeområde, ref økonomi/stillinger vs fellesråd. Bedre samhandling mellom FR og MR Tilstrekkelig kompetanse, både administrativt og kirkefaglig i rådene. Støtte til å stå i konflikter
7. Viktig bredt sammensatte råd, alder, erfaring mm. God møtekultur. Tilfredsstillende økonomi. Gode rammebetingelser. Klar strategi. Kommunikasjon og samarbeid med stab. Felles styringsregler for hele kirken. Regelverk er viktig som plattform for arbeidet. Forholdet mellom kirkefaglig ledelse og administrativ ledelse i fellesrådet når prosten ikke er medlem. Det må være klart hvilken myndighet, hvilket mandat og hvilket handlingsrom rådsorganet har. Ansvar må ligge lokalt. Nødvendig å styrke kompetanse for folkevalgte og ansatte. Biskopens tilsyn må styrkes også som rådgiver.

Spørsmål 2: Hvilke forutsetninger må være på plass for å sikre at de valgte styringsorganene på alle nivåer har en ordning for daglig ledelse som kan ivareta rådernes styringsansvar på en forsvarlig måte?

1. Økonomiske resurser. Små MR har ikke resurser til daglig ledelse. Daglig ledelse kan fall tilbake til soknerådsmedlemmer. FR har kirkeverge. Kirkevergen kan følge opp noen av MR vedtak. Rolleforståelse mellom MR-leder og daglig leder. Maktforståelse. Kunnskap om hvordan makt bør brukes. Kompetanse. Kontroll på økonomi.
2. Robuste stillinger. Stor nok stillingsstørrelse på daglig leder at en kan utføre oppgavene. Robuste staber. Kanskje samle mindre staber som gjør at de blir mer robuste sammen. Ressursene gjør at det til tider kan være skjørt (sykemeldinger). Viktig å vite hva vi kan styre og hva vi ikke har noe med. Rådsleder og daglig leder har løpende kontakt, regelmessig medarbeidersamtale. Det er viktig at rådsleder har oversikt over hva som skjer.
3. Ressurser til daglig leder. Mangler i små sokn.
4. Vite om hva de forskjellige organ gjør og tillit mellom de forskjellige nivå, vanskelig å sitte i menighetsråd uten å vite hva som er besluttet lenger opp på eks bispedømmerådnivå. En må lokalt øke forståelse av at en er en del en større enhet. En kan nå av og til oppleve mistillit mellom de forskjellige leddene. Blir litt mye de og vi, vi trenger å få en større VI-følelse som gjelder hele kirken. Større forståelse av hva de forskjellige nivåene jobber med. Økonomi og kompetanse til å kunne faktisk ansatte en daglig leder. Hvorfor må en prest ha en daglig leder utenfor den menigheten den tilhører?
5. Tydelige kvalifikasjonskrav hos daglige ledere.
6. Tilstrekkelig kompetanse, både administrativt og kirkefaglig i rådene og hos DL. Det er utfordrende med delt daglig leder mellom menigheter. Tydelig arbeidsgiverlinje
7. Nødvendig med stor nok stilling for kompetent daglig leder. Muligheter for videreutdanning. Økonomiske rammer for å ha en daglig leder. Det må være klart hvem som er juridisk ansvarlig og som svarer overfor rådet. Hvis dette er avklart kan faglig ledelse og administrativ ledelse samordnes.

Spørsmål 3: Hvordan kan fordelingen av oppgaver mellom det som Kirkemøtet har kalt «kirkefaglig» og «administrativ» leder best skje i deres menigheter og fellesråd (vær konkret)?

1. Administrativ ledelse: ansvar for personal, timelister. etc Fellesrådet tar seg mye av gravplassforvaltning. Kirkeverge bør ikke blande seg inn og har sterke meninger om kirkefaglige ting. Strategiske valg i fellesrådet som henger sammen med f.eks. økonomiske rammer. På FR-nivå kan prosten gjøre en viktig jobb med kirkefaglig ledelse. Viktig at de to lederne arbeider godt sammen FR-leder viktig å ha god dialog med prosten. Har nyttige og viktige innspill som FR -leder tar med seg. God dialog!
2. Kommunikasjon! Kommunikasjon! Gode planer. Klarhet og tydelighet. Den enkelte må vite hva som er ansvarsområdet.
3. Ikke tydelig definert av hvor det skillet går. Ikke enkelt å dele opp, spesielt i små menigheter. Er salmeseddelen kirkefaglig eller administrativt? Om menigheten lager planer må presten følge planen. Det er når problemene oppstår det trengs gode planer og tydelige roller. Og da kan problemene unngås.
4. Vi ønsker presten som et medlem av menighetsråd. Vi er bekymret for at dersom man blir en kirkefaglig leder og innstiller til sokneråd kan en ikke være medlem. Vi ønsker at administrativ leder innstiller saker til behandling i menighetsråd slik at sokneprest fortsatt kan være medlem av menighetsråd.
5. 1. Jevnlige planmøter mellom de to funksjonene. Felles planlegging, fagdager, prostidager. 2. Tydelig definere hva som er kirkefaglig. Hva innebærer dette begrepet? 3. Krav om positiv innstilling til samarbeid. 4. Utforme skriv som omhandler samarbeid mellom kirkefaglig og adm. leder 5. Et robust samarbeid bygges i fredstid, over tid og bevisst, med gjensidig respekt for de ulike ansvarsområdene. Det kan være vanskelig å sette skille mellom hva som er kirkefaglig og hva som er administrativt.
6. «Kirkefaglig» og «administrative» fagfelt må defineres Felles arbeidsgiverpolitikk for alle ansatte. Tilstrekkelig kompetanse på forskjellene eller presiseringene av administrativt og kirkefaglige felt i menighetsrådene som kan gi bedre støtte til begge områdene.
7. Se spørsmål 2

Spørsmål 4: Har dere erfaringer lokalt med hensyn til ansvars- og oppgavefordeling mellom ulike lokale lederroller, som kan være nyttige for det videre arbeidet med utforming av en fremtidig ledelsesstruktur i Den norske kirke?

1. Det er stor grad av selvstendig ledelse innenfor fagområder i lokalkirken. Skeptisk når de ble slått sammen med Stavanger. Men det ble positivt for Finnøy. Større adm. i byen som støtter. Når jeg bodde i Stavanger opplevde MR at Fellesrådet dominerte mer. Av og til kan FR-leder ta et utspill til MR-lederne om saker.
2. Fordele oppgaver ut fra det en lyst til å jobbe med. Viktig med engasjement i oppgavene, men det er oppgaver som må gjøres
3. Vanskelig å være konkret når det er så akademiske spørsmål. Kvalitetssikring og oppfølging av kirkeverge viktig for å få god ledelse. Gjerne fra sentralt hold. Kompetansekrav til kirkeverge?
4. Konfliktsituasjon er vanskelig når partene om mulig står i forskjellig arbeidsgiverlinje og dermed har forskjellig leder.

1. Jobbe med å respektere hverandre og det å være 2. Åpenhet 3. Involvering 4. Formelle møter og uformelle møtepunkt 5. Felles kontorlokaler der det er mulig. Møtepunkt via Teams eller jevnlig treff der det ikke er mulig.
6. Styrking av "personlig egnethet" i stillinger der personal-teamene er små (<10)
7. Vår erfaring er at de fleste steder fungerer godt mellom lederrollene.

Spørsmål 5: Hvilke forventninger har dere til utviklingen av bisperollen i Den norske kirke? På hvilken måte bør biskopens tilsyn og ledelse tydeliggjøres og styrkes?

1. Rakk ikke svare på dette
2. Biskopen prioritere inspirasjon, tilsyn og romslighet. Ikke gå for mye i detaljer i menighetsarbeidet
3. Biskopen må primært inspirere og backe opp prestene. Ikke blande seg inn i arbeidsrettslige forhold. Hva er det som ikke fungerer med dagens tilsyn og ledelse?
4. Inspirasjon, god kontakt med menighetsrådene, tilstedeværelse. Lyttende.
5. Motivasjon og inspirasjon bør være hovedfokus i visitasene. Viktig å få god og tett relasjon til biskopen, det kan skje gjennom visitasene. Viktig å la mange i menigheten få møte biskopen. Veldig positivt for menigheten når man får god respons fra biskopen. Opplever vår biskop som en som oppmuntrer og er opptatt av å bygge god relasjon. Vedr. konfliktsituasjoner: bispekontoret bør være det leddet som kan kontaktes og kan gripe inn i tilfeller der menigheter eller fellesråd trenger bistand. Trenger noe mer enn kun rådgivning i konfliktsituasjoner, men faktisk og konkret hjelp. HR-ansvarlig el.liknende. Biskopen bør være noe mer enn bare en gallionsfigur som kommer og kaster glans over menigheten. Må kunne utføre sin ledelse ved å gi pålegg osv.
6. Tydelig mandat med tilhørende midler Biskopens rolle skal primært være på det åndelige plan. Rett og slett mer faglig styrket. La Biskopene være biskop for sitt eget bispedømme - at vi må tåle forskjellige meninger blant bispene.
7. Inspirasjon, veiledning, forkynnelse.

Spørsmål 6: Har dere andre innspill til folkevalgtes styring, daglig ledelse i soknet og biskopens tilsyn og ledelse?

1. Ingen kommentar
2. Rakk ikke svare på dette
3. Ledelsen må lytte til lokalkirka. Det er der veksten foregår.
4. Godt samarbeid mellom kommune og menigheter. Menigheter kan samarbeide på tvers av kommuner. Og kanskje bedre samarbeid på tvers av bispedømmer der det geografisk er naturlig på tvers av kommuner og fylkesgrenser. For å få større stillinger og mer faglig samarbeid (organister/trosopplæring/diakoni/ungdomsarbeid)
5. Mye ansvar på folkevalgte som i stor grad gjør dette på fritiden. Det er mye ansvar som faller på menighetsråd, blant annet det å bygge team, lage strategi.
6. Tilsettingssaker: Viktig at en ivaretar faglighet og kvalifikasjonsprinsipper, selv om menighetene skal få en tydeligere stemme inn i dette. Viktig å holde fast på de objektive hensynene.
7. Ta de frivillige på alvor, også inn i "arbeidsstokken". La stab fasilitere frivillige. De er den viktigste arbeidsressursen i DNK.